

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Ι. Ἱστορικὴ ἐξέλιξις τῆς Κοινωνικῆς προνοίας.

Ὁ θεσμός τῆς Κοινωνικῆς προνοίας δὲν εἶναι νέος. Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἱστορεῖται ἡ ὀργανωμένη κοινωνία ἤρχισεν ἡ μετὰ συμπαθείας παρατήρησις καὶ σπουδὴ τῶν παθολογικῶν φαινομένων τῆς κοινωνίας καὶ ἡ λήψις μέτρων πρὸς θεραπείαν αὐτῶν.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἀναφέρει πλείστας περιπτώσεις προνοίας ὑπὲρ τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας. Οἱ προφῆται, οἱ νομοθέται, οἱ πατριάρχαι καὶ οἱ λοιποὶ μεγάλοι ἡγέται τῶν ἀρχαίων λαῶν τὰ μέγιστα ἀπέβλεπον εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς υγείας, τῆς διοικήσεως, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς περιθάλψεως. Ὁ Μωϋσῆς δὲν ἦτο μόνον νομοθέτης, ἀλλὰ καὶ ὑγιεινολόγος καὶ δικαστὴς καὶ οἰκονομολόγος. Οἱ δὲ ἀρχηγοὶ τῶν θρησκειῶν, ὁ Βούδδας, ὁ Κομφούκιος, ὁ Μωϊάμιετ καὶ ὑπὲρ πάντας ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀλληλεγγύην, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν διάθεσιν πρὸς ἀμοιβαίαν ἐξυπηρέτησιν καὶ βοήθειαν διὰ τὴν πρόσδοκον τῆς κοινωνίας διεκήρυττον. Ἡ ὑπὸ τῶν διαφόρων θρησκειῶν δ' ἐπίσης εὐλογία τῶν φιλανθρώπων κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καταδεικνύει τὴν ὑπαρξίν τῶν διαφόρων κοινωνικῶν κακῶν ἀπὸ χιλιάδων ἐτῶν καὶ τὴν ληψὴν μέτρων πρὸς ἀντιμετώπισιν αὐτῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς πτωχείας—Αἱ ἐπιγράφαί εἰς τάφους τῆς Μέμφιδος λ. χ. «κατὰ τοὺς χρόνους τοὺς ἰδικούς μου δὲν ὑπῆρχον οὔτε ἐπαῖται οὔτε πεινῶντες»¹ καταδεικνύουσι τὴν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων πρὸ πεντακισχιλίων ἔτων πρόνοιαν ὑπὲρ τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας.

Κατὰ τοὺς προχριστιανικοὺς χρόνους ἐν Ἑλλάδι οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ δῆμοι ἴδρυσαν τὰ «Ἀσκληπιεῖα», δημόσια δηλ. ἰατρεῖα διὰ τοὺς ἀπόρους ἐκ τῶν ἀσθενειῶν, διένεμον, ὡσαύτως δωρεάν, εἰσιτήρια θεάτρου εἰς τοὺς πτωχοὺς, «τὰ θεατρικὰ» πρὸς ἐκπαίδευσιν καὶ διδασκαλίαν τοῦ ἐνηλίκου πληθυσμοῦ τῆς χώρας. Καὶ ὑπεχρέωνον τοὺς πλουσίους ἐκ τῶν πολιτῶν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως νὰ «χορηγῶσι» χάριν τῶν πτωχοτέρων καὶ γενικῶς νὰ ἐκτελῶσι τὰς λεγόμενας «λειτουργίας».

Κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους παρὰ τὴν «Βασιλειάδα» καὶ τὰ ἄλλα ὀρφανοτροφεῖα καὶ δημόσια ἰδρύματα, τὰ δημόσια ταμεῖα ἐν Βυζαντίῳ ἴδρυσον παντὸς εἴδους φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, παρὰ δὲ τοὺς αὐτοκράτορας ὑπῆρχεν ἰδιαιτέρα «ὑπηρεσία Δημοσίας ἀντιλήψεως» μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν «Μέγαν Ὀρφανοτρόφον».

Ἰδιαιτέρως ὁμως ἡ Κοινωνικὴ πρόνοια ἐσυστηματοποιήθη, ὑπὸ τῆς Ἑκκλησίας, ἧτις διὰ τῶν κατὰ τόπους ἐπισκόπων καὶ τῶν βοηθῶν αὐτῶν (διακόνων καὶ πρεσβυτέρων) ἐτήρει κατάλογον τῶν ἐν ἐκάστη ἐνορίᾳ ἐνδεῶν. Ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τῆς οὕτως ὀργανωμένης εὐποιίας ἦτο ἡ κεφαλὴ τῆς Ἑκκλησίας, ὁ Πατριάρχης.² Ἀλλὰ καὶ τὰ μοναστήρια περιέθαλπον καὶ τοὺς ἐνδεεῖς καὶ τοὺς ἐκ ψύχους πάσχοντας καὶ τοὺς λιμώττοντας, τὰ ὅποια οὕτω κέντρα ἀναπαύσεως, «ἀναπαυτήρια» τῶν ξένων καὶ τῶν πτωχῶν ἀνεδεικνύοντο.

(1) Βλ. Hobhouse L. I. *Morals in Evolution* σ. 552.

(2) Βλ. Κοικουλέ Φ. — Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς 1948.

Ἡ διδασκαλία τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπίδρασιν ἔσχεν ἐπίσης ἐπὶ τῆς Δυσσεως, ἐνθα ἡ ἐκκλησία ἤρχισεν εὐρύτερον νὰ ἀσκῇ δημοσίαν ἀντίληψιν. Παράλληλως δὲ πρὸς τὴν Δημοσίαν ἀντίληψιν βλέπομεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει ἀναπτισσομένην εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν καὶ ἀντικαθιστῶσαν μάλιστα ἐκείνην, ἐπιδειξιομανίας καὶ ματαιοδοξίας χάριν, ὡς καὶ σήμερον πολλαχοῦ παρατηρεῖται, ἕως οὗ ὁ Αὐτοκράτωρ Νικηφόρος Φωκᾶς περιώρισε τὴν ἀνευ συστήματος σπατάλην μᾶλλον τοῦ πλούτου εἰς κάλυψιν μονομερῆ τῶν ἀναγκῶν τῆς κοινωνίας.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους εἰς πᾶσαν πεπολιτισμένην χώραν ἐδόθη μεγίστη προσοχὴ πρὸς ἐπαρκεστέραν διαρρύθμισιν τῆς προνοίας ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ ἐξηρητημένων ἐκ τῆς κοινωνίας ἀτόμων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ τοιαύτη πρόνοια ἀπεσκόπει εἰς τὴν θεραπείαν ἀμέσων ἀναγκῶν τῶν μεγάλων πόλεων, οὐδαμῶς δ' ἐπεξετείνεται εἰς τοὺς κατοίκους τῆς υπαίθρου, οἵτινες εἶναι καὶ οἱ περισσότεροι καὶ μᾶλλον ἐπείγουσας ἀνάγκας ἔχουσι τῶν εἰς τὰς μεγαλοπόλεις ζώντων.

Ἐχρειάζετο ἐπομένως γενικὴ καὶ συστηματικὴ ἐπέκτασις τοῦ ἐξ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας τὸ πρῶτον προελθόντος θεσμοῦ τούτου τῆς φιλανθρωπίας ἀναγνωριζομένου ὡς καθήκοντος ἐκ μέρους τοῦ κράτους ν' ἀναλάβῃ τὴν γενικὴν κατὰ συστηματικὸν τρόπον καὶ μέθοδον οὐ μόνον θεραπείαν, ἀλλὰ πρὸ παντὸς τὴν ἐκ τῶν προτέρων ἱκανοποίησιν τῶν ἀμέσων ἀναγκῶν τῶν κατοίκων τῆς χώρας.

Οὕτω πᾶσα πολιτεία ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ πρώτου μεγάλου πολέμου ἰδιαιτέρως, ἀκολουθοῦσα τὴν τεραστίαν τοῦ πολιτισμοῦ ἐξέλιξιν καὶ πρόοδον, προήχθη πέραν τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἵδρυσεν ἴδιον γενικὸν θεσμὸν ἐπὶ τῇ θάσει ἰδίας ἐπιστήμης, «τῆς κοινωνικῆς προνοίας» (Social Work), ἥτις οὐ μόνον θεραπεύει, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐκ τῶν προτέρων ἄρσιν τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀπόρων ἐκ τῶν πολιτῶν. (1)

Εἰς τὴν τοιαύτην ἀνέλιξιν καὶ πρόοδον, παρατηρουμένην σήμερον εἰς πάντα τὰ προηγμένα κράτη, προηγοῦνται αἱ Ἑνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἐνθα καὶ ὡς ἴδιον μάθημα καὶ ἴδια ἐπιστήμη ἡ «Κοινωνικὴ πρόνοια» (Social Work) εἰσήχθη εἰς τὰ Πανεπιστήμια, δύο ἔχουσα κατευθύνσεις ἢ κλάδους :

- 1) Τὴν Γενικὴν Κοινωνικὴν Πρόνοιαν (Social Welfare Work) καὶ
- 2) τὴν Εἰδικὴν Κοινωνικὴν Πρόνοιαν (Social Case Work).

Καὶ ἡ μὲν γενικὴ Κοινωνικὴ Πρόνοια ὡς ἐκ τῆς φράσεως δηλοῦται ἀποβλέπει εἰς τὴν θεραπείαν γενικῆς τινος ἀνάγκης τοῦ συνόλου τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ δὲ εἰδικὴ φροντίζουσα περὶ ἰδίων ἀναγκῶν ἀτόμου τινὸς ἢ οἰκογενείας ἐπιζητεῖ τὴν θεραπείαν ἢ βελτίωσιν τῆς καταστάσεως αὐτῶν, διὰ χρησιμοποίησεως εἰδικῶν ὑπαλλήλων, τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν (Social Workers), ἔχόντων εἰς τὴν διάθεσιν των ἐπαρκῆ μέσα.

2. Ἡ Κοινωνικὴ πρόνοια ἐν Ἑλλάδι.

Ἡ πρώτη κοινωνικὴ πρόνοια ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι ἱστορεῖται ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1824, ὅτε ἵδρύθη ἐν Ναυπλίῳ Φιλανθρωπικὴ Ἐταιρεία, σκοπὸς τῆς ὁποίας ἦτο τὸ μὲν ἢ βοήθεια τῶν πτωχῶν, τῶν ἀσθε-

(1) Πρβ. Συστήματα ὀργανώσεως Κοινωνικῆς Προνοίας, τὸ ἐν Ἀμβούργῳ καὶ τὰ τῆς Ἰνδιάνας τῶν Ἡ. Π. τῆς Ἀμερικῆς —

νών, τῶν χηρῶν καὶ ὄρφανῶν, τὸ δέ, ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ἀπόρων καὶ ὄρφανῶν παιδῶν. Ἡ ἑταιρεία αὕτη εἶχε τότε παραρτήματα ἐν Μεσολογγίῳ, Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ, ἴδρυσε καὶ Νοσοκομεῖον καὶ Ἀλληλοδιδασκτικὸν Σχολεῖον ἐν Ναυπλίῳ. Ἡ Ἑλληνικὴ ὁμῶς κοινωνία κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν παρουσιάζει πλεῖστα καὶ διάφορα τῶν ἄλλων ἔθνῶν παθολογικὰ φαινόμενα καὶ κοινωνικὰ προβλήματα, ἅτινα δημιουργοῦν κινδύνους καὶ ἀπειλὰς τῶν καθιερωμένων κοινωνικῶν ἀξιών, αἵτινες ἀπειλαὶ δύνανται νὰ ἀρθῶσιν ἢ ἐλαττωθῶσι διὰ καθολικῆς τῆς κοινωνίας προσπαθείας.

Τὰ προβλήματα ταῦτα ἀναφέρονται εἰς 1) τὸν ὑπερβολικὸν πληθυσμὸν τῶν πόλεων καὶ τὴν ἔνεκα τούτου αὔξησιν τοῦ ἐγκλήματος, τὴν ἀνεργίαν, τὸ ἐμπόριον «τοῦ ποδαριοῦ» τὴν οἰκονομικὴν καχεξίαν, τὴν ἀνθυγιεινὴν εἰς ὑπόγεια διαβίωσιν, τὴν παντοειδῆ στέρησιν καὶ ἔλλειψιν οἰκονομικῶν μέσων καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν νόσων 2) Ἀναφέρονται εἰς τοὺς ἐκ θεομηνίας καὶ τῆς ἀνταρσίας κινδύνους, ἐξ ὧν δημιουργοῦνται οἱ ἀνταρτόπληκτοι, χαλαζόπληκτοι, εἰς τοὺς ἀδυνάτους πρὸς ἐργασίαν, τοὺς γέροντας, τὰ παῖδια καὶ τοὺς ἀνηλίκους, 3) εἰς τὴν ἔλλειψιν πνεύματος ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν Διευθυντῶν τῶν βιομηχανικῶν, βιοτεχνικῶν καὶ ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἐργατῶν. 4) Εἰς τὴν ἐκ τοῦ πολέμου, τῆς Κατοχῆς καὶ τῆς ἀνταρσίας ὕλικὴν καὶ ἠθικὴν καταστροφὴν, τὴν μὴ παραγωγὴν προϊόντων καὶ τὴν ἐκ τούτου μέχρις ἀπογνώσεως ἀπορίαν τῶν ἀγροτῶν.

Εἰς τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν ἀσθενειῶν. Εἰς τὴν ἔλλειψιν μέσων ἀναψυχῆς, εὐχαρίστου καὶ ὑγιεινῆς διαβιώσεως κατὰ τὸν ἐλεύθερον χρόνον τοῦ ἐργάτου, οἰασδήποτε ἡλικίας.

Εἰς τὸν ταπεινὸν βαθμὸν τῆς συνεργασίας, ἣτις διακρίνει τὰς κοινότητάς μας, εἰς τὰ δράματα τὰ ὁποῖα διαδραματίζονται καθημερινῶς εἰς τὰς οἰκογενεῖας μὲ τὰς διχογνωμίας, δυσαρμονίας, ἀπελπισίαν καὶ τὰ διαζύγια, ἅτινα ὄλονεν πυκνοῦνται, μὲ τοὺς πληθυνομένους εἰς τὰς φυλακὰς νέους, τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἐν ἡλικίᾳ, τοὺς παντὸς εἴδους ἀνωμάλους καὶ παραστρατημένους.

Εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἐπιδράσεως τοῦ κοινωνικοῦ πνεύματος, εἰς τὴν ἀδιαφορίαν περὶ «τοῦ τί θὰ εἰπῆ ὁ κόσμος», τοῦ ἐλέγχου τ. ἔ. τῆς διαγωγῆς τῶν ἀτόμων, εἰς τὴν ἐλάττωσιν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὰ παραδεδεγμένα ἥθη, εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τὴν διαγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ τοιαύτη κατάστασις τῆς κοινωνίας μας, τῆς διαρκῶς ἐξελισσομένης καὶ ἐν ζωηρᾷ δίνῃ γοργῆς ἀναζυμώσεως εὐρισκομένης, ἔχει ἀνάγκην θεραπείας τῶν ἀνωτέρω διαφόρων εἰδῶν δυσπροσαρμοστίας τῶν μελῶν τῆς, ἵνα ταῦτα ἀποκατασταθῶσι εἰς τὴν λειτουργίαν των, συνεργαζόμενα, προοδεύοντα, εὐτυχοῦντα καὶ μὴ παρακωλύοντα τὴν εὐτυχῆ διαβίωσιν τῶν ἄλλων.

Καὶ ἐνταῦθα ἔγκειται τὸ ἔργον τῆς Κρατικῆς προνοίας, ταύτην δὲ πᾶν πεπολιτισμένον Κράτος ἐπιχειρεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ διὰ πενταστῶν προγραμμάτων καὶ σχεδίων κινητοποιοῦν πάσας τὰς δυνάμεις του πρὸς ἄρσιν ἢ ἐλάττωσιν τῶν κοινωνικῶν κακῶν, εἰδικώτερον ὁμῶς καὶ ἐπιστημονικώτερον διὰ χρησιμοποίησεως εἰδικῶς μορφωμένων καὶ ἐμπνευσμένων λειτουργῶν, τῶν κοινωνικῶν λειτουργῶν, οἵτινες σκοπὸν ἔχουσι τὴν ἐπανάταξιν τῶν ὡς ἄνω παρεκτραπέντων τοῦ κανονικοῦ ρυθμοῦ τῆς ζωῆς μελῶν τῆς Κοινωνίας καὶ ἰκάνωσιν αὐτῶν, ὥστε νὰ ἀποθῶσι παραγωγικὰ καὶ εὐτυχῆ μέλη τῆς Κοινωνίας.

Ἀτυχῶς παρ' ἡμῖν ἡ κοινωνικὴ πρόνοια σήμερον χωλαίνει εἰσέτι, τὸ μὲν ἔνεκα τῶν πρὸ τοῦ Β' Μ. πολέμου ἐσωτερικῶν τῆς χώρας ἀναστατώσεων, τὸ δὲ ἐκ τῶν συνεχῶν πολέμων, μέχρι σήμερον σχεδὸν διαρκούντων, μὲ μικρὰς διακοπὰς, ἀπὸ τοῦ 1912.

Παρά ταῦτα τὸ Ἑλληνικὸν κράτος ἠδυνήθη νὰ ἐφαρμόσῃ Κοινωνικὴν πολιτικὴν σύμφωνον ὅπωςδήποτε πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἀντιλήψεις κατευθῦναν καὶ ἐνισχύσαν κοινωνικὰ ἰδρύματα δημιουργηθέντα ἐξ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Ἡ τοιαύτη Κρατικὴ Πρόνοια ἐκπορεύεται ἐκ τριῶν ὑπουργείων, τοῦ τῆς Ὑγιεινῆς, τοῦ τῆς Ἐθν. Πρόνοιας καὶ τοῦ ὑπουργείου τῆς Ἐργασίας.

Οὕτω κατεγράφησαν καὶ καταγράφονται διὰ τῆς στατιστικῆς ὑπηρεσίας οἱ ἄποροι, ἐλέγχονται διὰ κρατικοῦ ἀντιπροσώπου τὰ κοινωνικὰ ἰδρύματα, εἰσάγονται οἱ ἀσθενεῖς ἄποροι εἰς Νοσοκομεῖα ἢ ἄσυλα καὶ παρέχονται ἔκτακτα βοηθήματα εἰς ὥρας ἀνάγκης, ἰδρύθη ἡ πρότυπος ὑγειονομικὴ σχολή, προστατεύονται οἱ ἄνδρες ἐργάται ἐξευρισκομένης εἰς αὐτοὺς ἐργασίας. Παράλληλως πρὸς τὴν τοιαύτην κοινωνικὴν πρόνοιαν τὸ Κράτος εἰς τὴν Κοινωνικὴν πολιτικὴν του μεταχειρίζεται τρεῖς μεγάλους ἡμικρατικοὺς ὀργανισμοὺς, τὸ Πατριωτικὸν Ἰδρυμα τὸ Ἰδρυμα Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων (I.K.A.) καὶ τὸν Ἑλληνικὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν. (Ε.Ε.Σ.)

Ἐκ τούτων τὸ μὲν Πατριωτικὸν Ἰδρυμα ἀσχολεῖται κυρίως διὰ τὴν προστασίαν τοῦ παιδιοῦ, τῆς ἐγκύου καὶ γαλουχούσης μητρός, ἰδρύσαν παιδικοὺς βρεφικοὺς σταθμοὺς, παιδικὰ συσσίτια καὶ ἰατρικὰς ὑπηρεσίας παρακολουθήσεως, ἐκτεῖνον ὁσημέραι εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα τὴν εὐεργετικὴν του ἐπίδρασιν.

Ὁ δὲ Ε. Ε. Σ. διὰ τῶν ἐπαγγελματιῶν καὶ ἐθελοντῶν αὐτοῦ νοσοκόμων καὶ τῶν μέσων, ἅτινα διαθέτει, ἐπουλῶνει τὰς πληγὰς ἀτόμων καὶ κοινωνίας, σπεύδων διὰ συνεργείων καὶ φαρμάκων εἰς ἐπιγινόμενας διὰ διαφόρους λόγους καταστροφὰς καὶ προνοῶν διὰ τὴν ὑγείαν τῶν βρεφῶν ἰδιαιτέρως δι' εἰδικῶν ἰατρειῶν ἐνεργῶν ἐμβολιασμοὺς, κυρίως κατὰ τῆς φυματιώσεως.

Ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας μερίμνη τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ Π. Μητσοπούλου ἀπὸ ἐτῶν ἐφαρμόζεται κοινωνικὴ πολιτικὴ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διδασμάτων τῆς κοινωνικῆς ἐπιστήμης μὲ εὐδοίωνα ἀποτελέσματα, διὰ μορφώσεως τῶν ἐργαζομένων καὶ στροφῆς τῶν προδιαθέσεων αὐτῶν πρὸς λογικὴν εἰρηρικὴν τάξιν τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, ὀπλισμοῦ δὲ αὐτῶν διὰ τῶν τιμίων ὄπλων τῆς λογικῆς καὶ τῆς πειθοῦς ἔναντι τῆς εὐρύτατα ἀσκουμένης ἀρνητικῆς καὶ ἀνατρεπτικῆς ξενοδούλου προπαγάνδας.

Παμμεγίστης σημασίας ἐπίσης εἶναι τὸ ἔργον τοῦ I.K.A. ἰδίᾳ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Οὕτω κατὰ τὸ μέχρι τῆς 31ης Ὀκτωβρίου δεκάμηνον τοῦ παρελθόντος ἔτους 1948 περιεθάλησαν ἐν ὄλῳ 750.000 ἄτομα, ἅτινα προσῆλθον εἰς τὰ ταμεῖα τοῦ Ἰδρύματος πρὸς νοσηλείαν ἢ διάγνωσιν ἢ ἐδέχθησαν κατ' οἶκον ἐπισκέψεις τῶν παντοίας εἰδικότητος ἰατρῶν τοῦ Ἰδρύματος.

Οὕτως ἐντὸς τοῦ Ἰδρύματος ἐγένοντο 117.095 μικροβιολογικαὶ καὶ 92.253 ἀκτινολογικαὶ ἐξετάσεις, ἐξετελέσθησαν δὲ 909.510 συνταγαί. Ἐνοσηλεύθησαν δ' ἐπίσης εἰς τὰ Νοσοκομεῖα τοῦ Ἰδρύματος ἢ εἰς ἄλλα Νοσοκομεῖα μερίμνη αὐτοῦ 16.801 ἀσθενεῖς. Ὡσαύτως πλεῖστοι ἀνίκανοι πρὸς ἐργασίαν ἐκ φυματιώσεως ἢ ἀτυχημάτων ἔλαβον ἐπιδόματα, ἐχορηγήθησαν δὲ βοηθήματα τοκετοῦ μὲν εἰς 10.110 περιπτώσεις, εἰς 1263 δὲ περιπτώσεις κηδείας.

Συντάξεις ἐπίσης ἐδόθησαν εἰς 4.648 ἄτομα λόγῳ γήρατος, εἰς 3.640 λόγῳ ἀναπηρίας καὶ εἰς 9.036 λόγῳ θανάτου.

Αἱ δαπάναι διὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀνῆλθον εἰς 31.266, 182.043 δραχμάς, αἱ δὲ διὰ τὴν χορήγησιν ἐπιδομάτων εἰς 16.427.048, 667 δραχ., τὸ δὲ ποσὸν τῶν συντάξεων ἀνῆλθεν εἰς 24.351.503.000.

Ἄλλ' ἡ δρᾶσις τοῦ Ἰδρύματος τούτου, ὀργανωμένου τῇ βοήθειᾳ Ἀμερι-

κανῶν ειδικῶν, ἐπεκτείνεται ὡσημέραι εὐρύτερον.

Παρά τὰ τρία ταῦτα μεγάλα ἰδρύματα καὶ τὰς διακλαδώσεις των εἰς τὰ μεγαλύτερα κέντρα τοῦ Κράτους ὑπάρχουν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἄλλα ἰδρύματα κοινωνικά, πλὴν τῶν Νοσοκομεῶν, ὡς τὸ Γηροκομεῖον ἐν Ἀθήναις, τὸ ἄσυλον τῶν ἀνιάτων, τὸ Κέντρον θεραπείας ἀναπήρων παιδίων, τὸ σχολεῖον διανοητικῶς καθυστερημένων παιδίων, φρενοκομεῖα, ὄρφανοτροφεία, ἡ ὑπηρεσία προνοίας πρὸς ἀποκατάστασιν ἀναπήρων πολέμου πολιτῶν καὶ στρατιωτικῶν.

Ἐπάρχουσιν ἀξιοζήλευτα Κέντρα Κοινωνικῆς Προνοίας ἐπίσης ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὡς τὸ «Ἄσυλον τοῦ παιδιοῦ» καὶ πλείστα ἄλλα Ὀρφανοτροφεία καὶ Νοσοκομεῖα λειτουργοῦντα ἐξ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων. Ὡσαύτως ἐν Βόλῳ, Πάτραις καὶ Τριπόλει, ἔνθα παμμέγιστον πρότυπον Νοσοκομεῖον ἀρχίζει λειτουργοῦν δαπάναις τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἀρκάδων.

Παρά δὲ τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν Κοινωνικὴν Πρόνοιαν καὶ ὑγιεινὴν συνέβαλον δύο Ἀμερικανικά ἰδρύματα 1) τὸ ἴδρυμα τῆς ἐγγύς Ἀνατολῆς ἡ (Near East Foundation) καὶ ἡ U.N.R.A. Οὐνρα. Διὰ τῆς ἀρωγῆς τοῦ ἰδρύματος τούτου τὸ Κράτος ἀπέκτησε σχολεῖα Κωφασάλων καὶ τὰς «Λέσχας ἐργαζομένων παιδιῶν», κέντρα δηλ. διαπαιδαγωγῆσεως ἐργαζομένων νέων καὶ νεανίδων καὶ τελευταῖον πρότυπον ὀργανισμῶν διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀποκατάστασιν τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀναπήρων. Πρὸ τοῦ τελευταίου δὲ πολέμου τὸ Κράτος ἤρχισε τὴν ἐφαρμογὴν προγράμματος «βελτιώσεως τῶν χωρίων» διὰ τῆς ἰδρύσεως ἐν τῷ κέντρῳ τῆς περιφερείας 5—6 χωρίων ἐνὸς προτύπου χωρίου ἢ προτύπων οἰκημάτων μὲ δύο δωμάτια, ἔνθα στεγάζεται χωρικὴ οἰκογένεια, ταυτοχρόνως δὲ καὶ τὸ κέντρον Κοινωνικῆς Προνοίας εἰς τὸ οἶκημα τοῦτο ἦτο ἐγκατεστημένη μία νοσοκόμος καὶ μία ὑπάλληλος ἀπόφοιτος οἰκοκυρικῆς σχολῆς.

Πάντα ταῦτα τὰ ἰδρύματα καὶ οἱ ὀργανισμοὶ προσπαθοῦσι νὰ θεραπεύσωσι τὴν παθολογικὴν κατάστασιν τῆς κοινωνίας, πλὴν ὅμως δὲν δύνανται νὰ προλαμβάνωσιν αὐτήν.

Ἀπὸ τοῦ 1945, ὅτε ἡ Ἑλλάς ἀπηλευθερώθη, νέα ὤθησις ἐγένετο εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν κατεύθυνσιν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς κοινωνικῆς προνοίας, τῇ συμβολῇ τῆς Οὐνρα, διὰ τοῦ δημοκρατικωτέρου τῶν νόμων, 388.

3. Τὸ περιεχόμενον τοῦ νόμου περὶ Κοινωνικῆς Προνοίας 388 1945.

Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἐφαρμοζομένου ὁρθῶς, παρέχεται ἡ δυνατότης εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἡγηθῇ ἐν τῇ Βαλκανικῇ Χερσονήσῳ καὶ τῇ ὄλῃ λεκάνῃ τῆς Μεσογείου εἰς τὸ πολιτικόν, κοινωνικόν καὶ οἰκονομικόν πεδῖον, προσέτι δὲ καὶ νὰ ἐπιτύχη τὴν ἔνωσιν τῶν Ἑλλήνων ὡς ἐν πολέμῳ ἄλλοτε, οὕτω καὶ ἐν εἰρήνῃ. Διότι ὁ νόμος οὗτος ἰδρύει κέντρα κοινωνικῆς προνοίας εἰς πάντα νομὸν τῆς Ἑλλάδος, παρέχει ἄρτον εἰς τοὺς ἀπόρους καὶ τοὺς δεομένους βοηθείας, πάντα δὲ ἀτυχοῦντα ὀδηγεῖ εἰς τὸ κέντρον Κοιν. Προνοίας, ὅπου πρόσωπον πλήρες συμπαθείας θὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν ἐπανάταξιν του εἰς τὴν ὁδὸν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Τὰ κέντρα ταῦτα ὅμως ἵνα ἐπιτύχουν ἔχουν ἀνάγκην τῆς συμπαθητικῆς ὑποστηρίξεως, ὅχι μόνον τῶν ἀπόρων, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐπόρων, ἀγροτῶν καὶ ἀστῶν, ἔτι δὲ διαρκοῦς ἐπιθεωρήσεως καὶ καθοδηγήσεως ἐκ μέρους τοῦ κέντρου δι' ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων ἐπιθεωρήσεων παρ' εἰδικῶν ἐπιθεωρητῶν συμβούλων καὶ ὀδηγῶν τῶν ἑκασταχοῦ εἰς τὰς περιφερείας ἐπιτροπῶν. Διὰ τῆς βοηθείας ταύτης τὰ κέντρα τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας δύνανται νὰ ἁ-

ρωσι τὰς αἰτίας τοῦ φόβου καὶ τῶν παρανοήσεων καὶ παρεξηγήσεων καὶ νὰ ἐνώσουν τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος εἰς κοινὴν προσπάθειαν πρὸς μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν ὄλων τῶν πολιτῶν. Καὶ λέγομεν ὄλων τῶν πολιτῶν, διότι σήμερον οἱ ἀγρόται παρ' ὅλα τὰ ἐκ τῆς γῆς ἀγαθὰ, ἅτινα καρποῦνται, ἀποβλέπουσι μετὰ νοσταλγίας πρὸς τὸν ἀστικὸν βίον, ἐνθα καὶ τροφή καὶ ἰατροὶ καὶ νοσοκομεῖα καὶ διασκεδάσεις παντὸς εἴδους ὑπάρχουσιν, μάλιστα δὲ καὶ σχολεῖα διὰ τὰ τέκνα των. Ἰνα ἀνασταλῆ τὸ κοκὸν τοῦτο δὲν ἀρκεῖ ἡ βιαία ἐπάνοδος τῶν εἰς τὰς πόλεις συρρευσάντων ἰδίως ἕνεκα τοῦ ἐκ τῆς ξένης ἐπιβολῆς ἀδελφικοῦ σπαραγμοῦ καὶ τῆς κατοχῆς ἀγροτῶν, ἀλλὰ ἀγροτικὴ πολιτικὴ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως ἀνταποκρινομένη εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀνάγκας καὶ ἐπιθυμίας τῶν κατοίκων τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν. Τὸ κύριον δὲ μέσον εἶναι ἡ χορήγησις πλήρους ἀγροτικῆς ἐκπαιδεύσεως με ἀγροτικὸν Γυμνάσιον με διδασκαλίαν, μεθόδους καὶ μηχανήματα, χρησιμοποίησις δὲ καλυτέρα καὶ ἐπωφελεστέρα τῆς Γῆς, κατασκευὴ καλυτέρων ὁδῶν, τελειότερου συστήματος ὑδρεύσεως, ἠλεκτροφωτισμὸς τῶν ἀγροτικῶν οἰκιῶν καὶ καλύτεραι μέθοδοι ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως εἰδῶν ἐμπορίου καὶ παραγωγῆς, πρὸ παντὸς ὅμως κοινωνικὴ πρόνοια διὰ τοῦ νόμου τούτου καὶ τῶν λειτουργῶν του.

Διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν κοινωνικῶν τούτων λειτουργῶν ἰδιαιτέρως δύο καλὰ εἶναι δυνατὸν νὰ προσέλθωσι : α) μὲν ἡ παροχὴ βοηθείας εἰς τοὺς πράγματι δεομένους αὐτῆς καὶ β) ἡ προστατεύσις παρ' αὐτῶν καὶ ἀκριβῆς ἐκθεσις εἰς τὴν ὀργάνωσιν, ἣτις παρέχει τὴν περίθαλψιν, (νομάρχας, ὑπουργεῖον καὶ γενικῶς τὴν πολιτίαν), τῶν ὄρων, ὑφ' οὓς οἱ ἐν δυστυχίᾳ ζῶσιν. Οὕτως ἡ παρασχεθησομένη βοήθεια θὰ ἀνταποκρίνεται πληρέστερον εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν δυστυχοῦντων. Ταυτοχρόνως οἱ κοινωνικοὶ λειτουργοὶ θὰ παρωθῶσι τοὺς νέους, ἰδίως τῶν 12—17 ἐτῶν οἵτινες κατὰ τὰ 8/10 δὲν μεταβαίνουν εἰς τὸ σχολεῖον, γ' ἀκολουθῶσι μαθήματα, εἴτε εἰς νυκτερινὰς σχολὰς, εἴτε εἰς συμπληρωματικῆς ἐκπαιδεύσεως σχολεῖα, βοηθοῦντα εἰς τὴν καταπολέμησιν τῆς μάστιγος τῶν ἔλογενῶν πυρετῶν, εἰς περιορισμὸν τῶν λοιμωδῶν νόσων, τὴν βελτίωσιν τῆς παραγωγῆς καὶ τελειοποίησιν τῶν μεθόδων τῆς ζωοτεχνίας καὶ τῆς γεωπονίας. Ἐτι δὲ πλέον τὸ κράτος διὰ τῆς τοιαύτης μερίμνης του θὰ ἀπαλλάξῃ τὸν πληθυσμὸν τῆς ὑπαίθρου ἐκ τοῦ διαρκοῦς φόβου, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ζῆ ἕνεκα τῶν διαφόρων ἀσθενειῶν, μάλιστα τῶν πυρετῶν καὶ τῆς ἐκ τούτων ἀποτόκου φθίσεως, ἐκ τῆς ἀνεχείας καὶ τοῦ θανάτου.

Οὕτω θὰ γεννηθῆ παρὰ τοῖς ἀγρόταις τὸ συναίσθημα τῆς ἀλληλεγγύης καὶ θὰ ἀναπτυχθῆ παρ' αὐτοῖς ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὸ Κράτος, διότι τοῦτο ἐμπράκτως θὰ παρέχῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εἶναι ἀντιλήπτωρ καὶ βοηθὸς τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν, ἐφορᾷ καὶ ἐποπτεύει καὶ προνοεῖ περὶ τῆς θεραπείας τῶν ἀτυχημάτων καὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν.

Ἄλλ' εἶναι δυνατὴ ἡ τοιαύτη Κοινωνικὴ πρόνοια ἐν Ἑλλάδι;

Ἀπὸ οικονομικῆς ἀπόψεως ἐξεταζομένη ἡ κοινωνικὴ πρόνοια διὰ τὴν Ἑλλάδα κατ' ἀρχὴν φαίνεται ἀδύνατος, διότι, ὡς ἰσχυρίζονται τινες, ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἀδύνατον νὰ παράσχῃ τοιαύτην οικονομικὴν περίθαλψιν, ὡς χώρα πτωχὴ, ἔχουσα ὀλίγας φυσικὰς πηγὰς, μικρὰν ἔκτασιν γονίμου ἐδάφους, ἔλλειψιν ὕδατος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναπτύξεως τῶν προϊόντων, ὁ δὲ ἑλληνικὸς λαὸς καίτοι σκληρῶς ἐργαζόμενος εἶναι πτωχός. Ἐξ ἄλλου ἰσχυρίζονται οἱ μεμαρμιροῦντες, ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος εἶναι δυσανάλογος πρὸς τὴν ἔκτασίν της, διὸ εἶναι ἀνάγκη μεταναστεύσεως, ἐπειδὴ ἡ χώρα ἀδυνατεῖ νὰ διαθρέψῃ τὸν ὑπερβολικὸν τοῦτον ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἔκτασιν πληθυσμὸν της.

Προσέτι οἱ ταῦτα φρονοῦντες ὑποστηρίζουσιν, ὅτι ὑπάρχει μεγάλη νοσηρότης εἰς τὸν τόπον, ἐξ ἧς ἐπέρχεται ἐλάττωσις τῆς ἐργατικότητος, τέλος δὲ

διαρκῆς εἶναι ὁ φόβος τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ καταστροφῶν. Αἱ ἀντιρρήσεις αὗται φαίνονται εὐλογοί, πλὴν ὡς πρὸς τὴν πτωχείαν τοῦ ἐδάφους ἡ ἐπιστήμη διδάσκει, ὅτι τὸ λιπαινόμενον ἔδαφος δύναται νὰ γίνῃ εὐφορον, ἡ ἔλλειψις δὲ ὕδατος δύναται νὰ ἀναπληρωθῇ διὰ λήψεως μέτρων, ὅπως τὰ εἰς τοὺς ρύακας χυνόμενα ὕδατα κατὰ τὰς πρώτας ὥρας τῶν καταιγίδων ἐλαττωθῶσι. Εἶναι ἀληθὲς ἐξ ἄλλου, ὅτι ὁ Ἕλληνας ἐργάζεται σκληρῶς, πλὴν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων ἐργάζονται ἀνεπαρκῶς, ἂν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν τὰ κριτήρια τὰ ἰσχύοντα εἰς ἓν βιομηχανικὸν Κράτος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων, εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ δὴ τὴν ἀγροτικὴν εἶναι μεγαλύτερος ἢ εἰς πολλὰς ἄλλας χώρας. Ἀλλὰ οἱ πόλεμοι, ἡ κατοχὴ καὶ ἡ ξενικὴ ἐπιβουλὴ ἠλάττωσαν κατὰ πολὺ τὴν αὐξησίν τοῦ πληθυσμοῦ, ὥστε δυνάμεθα μέχρι τῆς λήψεως ἄλλων παραγωγικῶν μέτρων νὰ εἰπώμεν, ὅτι σχετικῶς εἶναι στάσιμος ὁ πληθυσμὸς. Αἱ ἀσθένειαι ὡσαύτως δύνανται νὰ προληφθῶσι, ἀρκεῖ οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ ἄλλοι κοινωνικοὶ ἐργάται, ὁ λαὸς καὶ ἡ Κυβέρνησις νὰ θελήσωσιν νὰ βοηθήσωσιν εἰς τοῦτο. Οἱ πόλεμοι τέλος ὑπάρχει ἐλπίς νὰ καταπαύσωσι διὰ τῶν λαμβανομένων μέτρων τοῦ ὄργανισμοῦ τῶν Ἡνωμ. Ἐθνῶν (Ο. Η. Ε.), ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπέλθωσι, θὰ ἐκταθῶσιν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἐξ ἑτέρου ἡ ἐπαρκεστέρα χρησιμοποίησις τοῦ ἐπαγγελματικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος δι' ἐπαγγελματικῆς κατευθύνσεως ἢ ἀναπροσαρμογῆς αὐτοῦ εἰς τὸ κατάλληλον ἐπάγγελμα, ἡ μεταστροφὴ πλεονάζοντων φοιτητῶν τῆς Νομικῆς εἰς τὸ ἔργον τοῦ Κοινωνικοῦ λειτουργοῦ, ἡ εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιφερείας ἐνάσκησις τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος, παρεχομένων δικαίων διευκολύνσεων εἰς τοὺς πλεονάζοντας εἰς τὰ κέντρα σήμερον ἰατρούς, ἡ χρησιμοποίησις μετὰ τὴν στρατιωτικὴν των προπαιδείαν χιλιάδων τινῶν στρατιωτῶν (διδασκάλων, φοιτητῶν κλπ) πρὸς διαφωτισμὸν καὶ ὁδηγίαν, τέλος δὲ ἡ ἐξύψωσις τοῦ ὑπουργήματος τοῦ ἱερέως θὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν κοινωνικὴν προαγωγὴν.

Πάντα ταῦτα εἶναι βεβαίως δυνατὰ, ἀρκεῖ Πολιτεία καὶ πολῖται ὀδηγούμενοι ὑπὸ καταλλήλων ἡγετῶν νὰ τὸ θελήσωσιν, ὅποτε θὰ μεταβληθῇ πολὺ ταχέως ἡ ὄψις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπὸ οικονομικῆς καὶ ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως.

Ὡσαύτως εἰς ἐπαρκεστέραν οἰκονομίαν θὰ ἠδύνατο νὰ συμβάλῃ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀναπροσαρμογὴ τῶν μυριάδων μικροπωλητῶν, οἵτινες ἂν ἐτοποθετοῦντο εἰς καταστήματα θὰ ἐπετυγχάνετο ἡ ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, ἐκάστου τούτων δυναμένου νὰ πωλῇ ἡμερησίως πολὺ περισσότερα ἢ ὁ ἐλεύθερος μικροπωλητῆς· ὁ δὲ πλεονάζων μέγας ἀριθμὸς αὐτῶν θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς ἄλλας ἀναγκαιοτέρας διὰ τὸ κοινὸν καὶ ἐπωφελεστέρας διὰ τὰ ἄτομα ταῦτα ἐργασίας.

Ἡ ἀντίρρησις ὁμοίως, ὅτι ἡ Ἑλλὰς στερεῖται καταλλήλου δικτύου συγκοινωνιῶν δὲν εὐσταθεῖ, διότι μὲ τὴν Ἀμερικανικὴν βοήθειαν καὶ αἱ παλαιαὶ ὁδοὶ ἀνενεώθησαν καὶ νέαι ἠνοιχθήσαν, οὕτω δὲ καὶ τὸ ἐμπόριον δύναται νὰ ὠφεληθῇ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν αὐτοκινήτων νὰ αὐξηθῇ, ἀντιθέτως δὲ νὰ ἐλαττωθῇ ἡ ἀπομόνωσις χιλιάδων Ἑλλήνων διαβιούντων ἐπὶ ὄρεινῶν περιοχῶν μακρὰν τῶν ἀρτηριακῶν συγκοινωνιῶν.

Ἐξ ἄλλου ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ἐδάφους ἀναλόγως τῆς καταλληλότητός του πρὸς παραγωγὴν ὠρισμένων εἰδῶν καὶ οὐχὶ ἄλλων (οἶον κτηνοτροφίας, δένδροκομίας, καπνοῦ ἢ ἀραβοσίτου κλπ), ἡ φύτευσις δένδρων πρὸς συγκράτησιν τῶν ὑδάτων κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν διὰ τὴν χρησιμοποίησιν των κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ξηρασίας· πάντα ταῦτα εἶναι ἄλλη πηγὴ ἀφθόνου

πλούτου διὰ τὴν Ἑλλάδα. καὶ αξιοποίησις ὁμοίως τοῦ λευκοῦ ἀνθρακος, τῶν ὕδατοπτώσεων ὅστις μένει ἀνεκμετάλλευτος καὶ εἶναι πηγὴ πλούτου διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας, προσέτι δὲ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ τουρισμοῦ διὰ τῆς διαφημίσεως τοῦ ὑπερόχου κλίματος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς δημιουργίας ἀνέτων μέσων διαβιώσεως ἐπὶ τῶν βουνῶν καὶ τῶν παραθαλασσίων μερῶν καὶ ἡ πυκνωθεῖσα ναυτικὴ κίνησις, ὡς καὶ τὰ ἐμβάσματα τοῦ ἐξωτερικοῦ, ταῦτα πάντα εἶναι κατάλληλα μέσα πρὸς διαρκῆ ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας καὶ τοῦ πλούτου τῆς χώρας πρὸς προαγωγὴν τῆς Ἑλληνικῆς βιομηχανίας, ὥστε νὰ παύσῃ ἡ ἐξαγωγή συναλλάγματος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται ἔκδηλον ὅτι ἂν οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ πολῖται θελήσουν, εἶναι δυνατόν διὰ τῆς πολυτιμοτάτης βοήθειας, ὑλικῆς καὶ τεχνικῆς, τῆς Ἀμερικανικῆς Συμπολιτείας ν' ἀποβῇ αὐτάρκης ἡ Ἑλλὰς καὶ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὸ μέγιστον σημασίας πρόγραμμα τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας.

4. Τὸ ἔργον τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας.

Τὸ ἔργον τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας εἶναι ποικίλον ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς, ἧτις εἶναι διάφορος εἰς τὰς πόλεις ἀπὸ τῶν χωρίων. Διότι α') εἰς τὰ χωρία σπανίως ὁ ἄνθρωπος ζῆ ἀπομονωμένος ἀπὸ τῆς κοινότητός του, ἐνῶ εἰς τὴν πόλιν ὑπάρχουν πολλοὶ ἄνθρωποι ἔρημον καὶ μονήρη βίον ζῶντες. β') Εἰς τὴν ζωὴν τῆς κοινότητος μεγάλην ἐπίδρασιν ἀσκεῖ πᾶς χωρικός ἐνῶ εἰς τὰς πόλεις δὲν εἶναι γνωστός πᾶς πολίτης, οὕτω δὲ ἡ γνώμη του δὲν θαρύνει εἰς τὰς πράξεις τῶν ἄλλων. γ') Εἰς τὰ χωρία ὁ ἄνθρωπος προσαρμόζεται εἰς τὸ φυσικόν του περιβάλλον καὶ ἡ ἐργασία του ἀρχίζει ταυτοχρόνως μετὰ τὴν τῶν ἄλλων, τοῦναντίον εἰς τὴν πόλιν ὁ ἄνθρωπος προσαρμόζεται εἰς τι περιβάλλον τεχνητόν, τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησαν οἱ ἄνθρωποι προφυλαττόμενοι ἐκ τοῦ ψύχους, ἐκ τοῦ ἡλίου καὶ ἐκ τῆς βροχῆς. δ') Εἰς τὸ χωρίον ὁ γείτων βοηθεῖ, ἂν ἀτυχῆσῃ τις, εἰς τὴν πόλιν ὅμως, ἐπειδὴ ἀγνοεῖται ὁ γείτων, οὐδεὶς ἐνδιαφέρεται ἂν οὗτος πεινᾷ ἢ ἔχη ἄλλην τινὰ ἀνάγκην καὶ ε) εἰς τὸ χωρίον πᾶς ἄνθρωπος εὐρίσκει θέσιν τινὰ, ἀκόμη καὶ ὁ ἡλίθιος, ἀντιθέτως εἰς τὴν πόλιν ὁ ἀπροσάρμοστος ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ ἐνὸς κύκλου καὶ ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ ματαίως εἰς τὸν ἄλλον, μέχρις ὅτου τραπῇ πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν του εἰς διαίαις πράξεις.

Εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ὁ σκοπὸς τοῦ λειτουργοῦ τῆς κοινωνικῆς προνοίας εἶναι νὰ βοηθήσῃ τὸν πάσχοντα εἰς τὴν ἀπόκτησιν θάρρους καὶ αὐτοπεποιθήσεως, πίστεως εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν ζωὴν. Ἡ ἀνάγκη δὲ αὕτη εἶναι μᾶλλον ἐπιτακτικὴ εἰς τοὺς νέους καὶ τοὺς ἀπείρους τῆς ζωῆς, διότι οὗτοι ζῶντες μετὰ ἀβεβαιότητα διὰ τὸ μέλλον των σχηματίζουσι συναισθήματα μειονεξίας, ἀποκρύπτουν τὰς ἐπιθυμίας των ἢ διαπληκτίζονται πρὸς τὸν προϊστάμενόν των καὶ εὐρίσκονται οὕτως εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μετὰ τὸ περιβάλλον των. Ἐνταῦθα ἡ βοήθεια δὲν πρέπει νὰ εἶναι μόνον ὑλική, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἠθική, ἐπιβάλλεται δηλ. ὁ διαφωτισμὸς τοῦ νέου πολὺ περισσότερον τῆς τροφῆς καὶ τῆς κατοικίας του, δι' οὗ θὰ κατορθωθῇ νὰ ἀντιληφθῇ οὗτος ὅτι δὲν εἶναι ἀνεξάρτητος, καταλλήλως δὲ προσαρμοζόμενος εἰς τὸ περιβάλλον του, θὰ παύσῃ νὰ εἶναι ἐχθρὸς τῆς Κοινωνίας, πρὸς τὴν ὁποίαν εἰς τὸ μέλλον θὰ διάκειται φιλικῶς.

Ἡ Κοινωνικὴ πρόνοια εἰς τὰ ὀλοκληρωτικὰ κράτη εἶναι διάφορος τῶν δημοκρατικῶν, ἀναλόγως τῆς θέσεως τοῦ ἀτόμου ἐναντι τῆς Κοινωνίας καὶ τοῦ Κράτους. Οὕτω κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Ναζισμοῦ εἰς τὴν Γερμανίαν, ὑπὸ τὸν Φασισμόν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ σήμερον εἰς τὴν Ρωσίαν ἡ Κοινωνικὴ πρόνοια παρέχεται ἀναλόγως τῆς ἀξίας τοῦ ἀτόμου, ὑπερ φυσικῶς ἀνήκει

εις τὸ Κράτος, ἐνῶ εἰς τὰ δημοκρατικὰ καθεστῶτα τὸ Κράτος ὑπάρχει καὶ δρᾷ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀτόμων, ἅτινα ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς μεγαλυτέραν ἀξίαν. Ἐν ἄλλοις λόγοις ἐν τῇ Δημοκρατία τὸ ἄτομον ὁμοιάζει πρὸς τὸν σπόρον, ὅστις, ἵνα αὐξηθῇ, ἔχει ἀνάγκη ἡλίου, ὕδατος καὶ καταλλήλου ἐδάφους.

Ὅπως δὲ ὁ σπόρος, ἵνα αὐξηθῇ ἔχει ἀνάγκη τῶν τριῶν τούτων στοιχείων, οὕτω καὶ τὸ ἐν δημοκρατικῷ πολιτεύματι ζῶν ἄτομον ἔχει ἀνάγκη νὰ πληρώσῃ τὰς 4 βασικὰς ἐπιθυμίας του, ἂν θέλωμεν νὰ μὴ ὑπάρχουν ἀνθρωποὶ παραπονούμενοι, μὴ ἱκανοποιούμενοι καὶ ἐπαναστάται.

Αἱ ἐπιθυμίαι δὲ καὶ αἱ ἀνάγκαι αὗται, ὡς ἀλλαχοῦ εἶπομεν (1), εἶναι κατὰ τὸν W. I. Thomas αἱ ἑξῆς : α' Ἀσφάλεια, ἑξασφάλις δηλ. κατοικίας, τροφῆς καὶ ἐνδύσεως β' Ἐλευθερία κτήσεως νέων γνώσεων, βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ὁρμῆς πρὸς τὸ εἰδέναί γ' ἀναγνωρίσις τῆς θέσεώς του εἰς τὴν Κοινωνίαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁμοίων του καὶ σεβασμὸς ὑπ' αὐτῶν καὶ δ') ἐνδόμυχος ἐκτίμησις τῶν ἄλλων πρὸς τὰ ὑφ' ἡμῶν προσφερόμενα, εἰς δὲ τὰς ἀνάγκας μας ἐπίδειξις ἀγάπης καὶ συμπαθείας.

Διὰ τῆς πληρώσεως τῶν ἐπιθυμιῶν τούτων μία Κοινωνία ἢ ἐν Κράτος δύναται νὰ καταστήσῃ τὰ ἄτομα εὐτυχῆ. Ἐν ἄλλοις λόγοις διὰ τῆς ἑξασφάλσεως τῆς ἀπαραιτήτου τροφῆς, τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῆς στέγης διὰ τῆς παροχῆς εὐκαιρίας πρὸς ἐργασίαν, διὰ τῆς παροχῆς ἀναψυχῆς καὶ τρόπου ἑξασφάλσεως αὐτῆς, διὰ τῆς ἀποκτήσεως καταλλήλων παραγόντων εἰς τὴν κατ' οἶκον καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ζωὴν (κῆποι, σχολεῖα, λέσχαι, βιβλιοθῆκαι, ἀθλητικὰ γήπεδα, σωματικὴ ἀγωγή κλπ) εἶναι δυνατόν νὰ δοθῶσιν εἰς τὰ ἄτομα αἱ ἀξίαι τῆς ζωῆς καὶ ἐπομένως καὶ ἡ εὐτυχία.

Β. Ἀλλὰ τίς ὁ ἄπορος ;

Ἄπορία εἶναι ἡ κατάσταση, καθ' ἣν τὸ ἄτομον ἀδυνατεῖ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἐλαχίστας ἀνάγκας, τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ ἡ διατροφή, ἡ στέγασις, ὁ ἱματισμὸς καὶ ἄλλαι ἐπιτακτικαὶ ἀπαιτήσεις πρὸς διατήρησιν ἐν τῇ ζωῇ ἀτόμου καὶ οἰκογενείας συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας.

Πρὸς ἑξακρίβωσιν τῆς ἀπορίας τὸ κέντρον Κοινωνικῆς Πρόνοιας συμφώνως σχετικῶ διατάγματι τοῦ Νόμου 388)1945 συνιστᾷ παρ' ἐκάστη ἐνορία πενταμελῆ ἐπιτροπὴν ἀποτελουμένην ἐξ ἐνὸς ἐφημερίου, ἐνὸς ἐκπαιδευτικοῦ λειτουργοῦ καὶ τριῶν ἐγκρίτων πολιτῶν, κατοίκων τῆς ἐνορίας. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη καταρτίζει τὸν πίνακα τῶν ἀπόρων τῆς περιφερείας αὐτῆς ἐνεργοῦσα τῇ αἰτήσῃ τῶν ἐνδιαφερομένων, ἐγγράφως ὑποβαλλομένη συμφώνως πρὸς ἐντύπους ὁδηγίας τοῦ ὑπουργείου Κοινωνικῆς Πρόνοιας καὶ ἀποφαίνεται περὶ ἀποδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως ταύτης, μετὰ προηγουμένην ἐπαλήθευσιν. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει καθορίζει καὶ τὸν βαθμὸν τῆς ἀπορίας, ὅστις διακρίνεται εἰς καθολικὴν ἀπορίαν, ἐπιβάλλουσαν τὴν δωρεὰν παροχὴν πάσης βοηθείας, καὶ εἰς μερικὴν ἀπορίαν δικαιολογοῦσαν τὴν ἐπὶ ἡλαττωμένῳ ἀντιτίμῳ πλήρωσιν τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν. Ἐπὶ τῇ βᾶσει τῆς τοιαύτης κρίσεως ἡ ἐπιτροπὴ καταρτίζει πίνακα, ὅστις θὰ περιλαμβάνῃ κεχωρισμένως τὰ πρόσωπα τὰ καθολικῶς καὶ μερικῶς ἄπορα.

Προκειμένου περὶ προσώπων ἱκανῶν πρὸς ἐργασίαν καὶ αἰτουμένων τὴν ἐγγραφήν των εἰς τοὺς πίνακας τῶν ἀπόρων, ἡ ἐπιτροπὴ ἀξιοῖ τὴν συνυ-

(1) Βλ. Γ. Σακελλαρίου Γενικὴ ψυχολογία σ. 515.

ποβολήν παρὰ τούτων δεβαιώσεως περί έγγραφῆς αὐτῶν εἰς τὰ οἰκεία γραφεῖα ἐξευρέσεως ἐργασίας, ἐφ' ὅσον δεβαίως τοιαῦτα λειτουργοῦσιν εἰς τὰς περιφερείας τῆς κατοικίας των.

Πᾶν γεγονός προκῦπτον μετὰ τὴν κατάρτισιν τῶν πινάκων καὶ μεταβάλλον τὴν οικονομικὴν κατάστασιν προσώπου ἐγγεγραμμένου εἰς αὐτοὺς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἐκ μέρους τῶν ὑπέρ ὧν ἡ μεταβολή.

Οἱ οὕτω καταριζόμενοι πίνακες τῶν ἀπόρων καθίστανται ἐκτελεστοὶ ἀμέσως ἅμα τῇ καταρτίσει καὶ ὑπογραφῇ αὐτῶν παρὰ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐκτίθενται ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὴν διάθεσιν παντός ἐνδιαφερομένου, ὅπως λάβῃ γνῶσιν αὐτῶν. Τῶν πινάκων τούτων ἀντίγραφον ἀποστέλλεται ἀμέσως εἰς τὸ οἰκείον Κέντρον Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ ἕτερον εἰς τὴν οἰκείαν δευτεροβάθμιον ἐπιτροπὴν, ἥτις ἀποτελουμένη ἐξ ἑνὸς δικαστικοῦ καὶ τεσσάρων ἄλλων πολιτῶν ἐργάζεται ὡς ἐφετεῖον, εἰς ὃ προσφεύγει πᾶς ἀδικούμενος.

Τὸ Κέντρον Κοινωνικῆς Προνοίας παρακολουθεῖ τὸ ἔργον τῶν παρ' αὐτοῦ διορισμένων ἐπιτροπῶν δικαιούμενον νὰ ἐνεργῇ δι' ὀργάνων αὐτοῦ ἐπιθεωρήσεις πρὸς παρακολούθησιν τῆς καλῆς ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων τῶν ἐπιτροπῶν τούτων καὶ νὰ ἀκυροῖ δι' ἠτιολογημένης γνωματεύσεως πᾶσαν ἀπόφασιν τούτων.

Ἐπίσης τὸ Κέντρον Κ. Π. ὑποχρεοῦται νὰ ἐπαναλαμβάνῃ καθ' ἑξάμηνον γενικὴν ἐπανεξέτασιν τῶν πινάκων τῶν ἀπόρων ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἐξακριβώσεως, ἐὰν τὰ ἐν αὐτοῖς περιλαμβανόμενα ἄτομα ἐξακολουθῶσι νὰ εἶναι ἄπορα, δεόμενα περαιτέρω βοηθείας ὡς τοιαῦτα.

Τὸ Ὑπουργεῖον Κ. Π. διὰ τῶν κατὰ τόπους κέντρων Προνοίας καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπομένων ἐνοριακῶν ἐπιτροπῶν εἶναι ἀποκλειστικῶς ἀρμόδιον καὶ ὑπεύθυνον διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν ἀπόρων καὶ τὸν καθορισμὸν τῆς παρεχομένης εἰς αὐτοὺς βοηθείας, ἥτις δὲν δύναται νὰ παρέχεται εἰμὴ μόνον κατόπιν ἐντολῆς τῆς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας Κοινωνικῆς Προνοίας.

Τὸ Ὑπουργεῖον ἐφοδιασμοῦ διὰ τῶν κατὰ τόπους ὑπηρεσιῶν του εἶναι ἀρμόδιον διὰ τὴν ἐκδοσιν καὶ χορήγησιν δελτίων ἀπορίας, ἅτινα θὰ χορηγῶνται εἰς τοὺς χαρακτηρισθέντας ἀπόρους διὰ τὴν λήψιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ παρεχομένων εἰδῶν. Τὰ δελτία ταῦτα ἐκδίδονται καὶ χορηγοῦνται μόνον κατόπιν δεβαιώσεως τῆς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας Κοινωνικῆς Προνοίας.

6. Ἔκτασις κοινωνικῆς προνοίας

Εἰς τὸ βασικὸν κεφάλαιον τῆς παντοειδοῦς περιθάλψεως τῶν ἀπόρων δύναται νὰ περιληφθῇ πᾶν θέμα Δημοσίας ἀντιλήψεως καὶ Κοινωνικῆς Προνοίας ἀφορῶν εἰς τὴν περίθαλψιν τοῦ ἀπόρου ἀτόμου ἀπὸ τοῦ 14ου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε τὸ Κέντρον Κ. Π. νὰ δίδῃ τὴν εἰκόνα πλήρους ἀντιπροσωπευτικῆς ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας ἐν τῇ καθόλου δράσει αὐτοῦ.

Οὕτω σήμερον εἰς τὴν τοιαύτην περίθαλψιν περιλαμβάνονται α) ἡ παροχὴ ἀρωγῆς εἰς εἶδη, εἰς ἐξαιρετικὰς δὲ περιπτώσεις καὶ εἰς χοῦμα β) ἡ περίθαλψις παλιννοστούντων εἰς τὰς ἐστίας των γ) ἡ παροχὴ κατ' οἶκον ἰατρικῆς περιθάλψεως ὡς καὶ φαρμακευτικῆς δ) ἡ ὀργάνωσις συσσιτίων ε) ἡ εἰδικωτέρα προστασία τῶν ἐξ ἀνιάτων νοσημάτων πασχόντων κλπ.

Ἄλλαι κοινωνικαὶ ὑπηρεσίαι συναφεῖς πρὸς τὴν παντοειδῆ περίθαλ-

ψιν τῶν ἀπόρων εἶναι 1) ἡ παντοειδῆς προστασία καὶ ἀποκατάστασις τῶν τυφλῶν καὶ ἄλλων ὁπωσδήποτε μειονεκτούντων ἀτόμων 2) ἡ εἰδικωτέρα προστασία τῶν γερόντων 3) ἡ προστασία καὶ ἀνάπτυξις τῆς οἰκιακῆς βιοτεχνίας καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως 4) ἡ προστασία καὶ περίθαλψις τῶν ἐκ τῶν θεομηنيῶν πληττομένων 5) ἡ προστασία καὶ περιστολή τῆς ἀλητείας καὶ ἐπαιτείας 6) ὁ συντονισμὸς τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐκτὸς τοῦ κέντρου Κ.Π. ὑφισταμένων ὀργανώσεων καὶ Ἰδρυμάτων Δημοσίας Ἀντιλήψεως καὶ Κοινωνικῆς Προνοίας, δημοσίων, δημοτικῶν ἢ ἰδιωτικῆς ἀγαθοεργοῦ πρωτοβουλίας 7) ἡ λαϊκὴ διαφώτισις ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς κοινωνικῆς προνοίας κλπ.

Σημειωτέον, ὅτι ἐνδεικτικῶς παρατίθενται οἱ τομεῖς οὗτοι χωρὶς ν' ἀποκλείεται καὶ ἡ προσθήκη νέου τομέως περιθάλψεως λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν τοπικῶν συνθηκῶν, ἐν οἷς τόποις ἐδρεύουν αἱ ἐπιτροπαὶ Κ.Π.

7. Μέθοδος διεξαγωγῆς τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας.

Ἡ κοινωνικὴ ἔρευνα ἐνεργεῖται μὲ σκοπὸν τὸν προσδιορισμὸν ἢ τὴν ἐξακρίβωσιν ὠρισμένης κοινωνικῆς καταστάσεως, ὅπως π.χ. τῆς ἀπορίας. Δύναται δὲ νὰ ὑποδιαιρεθῇ :

α') Εἰς τὴν συνέντευξιν μὲ τὸν αἰτοῦντα καὶ β') τὴν γενικωτέραν κοινωνικὴν ἔρευναν, τὴν κατ' οἶκον ἐπίσκεψιν, τὴν ἐπαλήθευσιν τῶν πληροφοριῶν ἐξ ἄλλων θετικῶν πηγῶν κ.λπ.

Α' Συνέντευξις

Ο ὅροι συνεντεύξεως : Κατὰ τὴν ἐπαφὴν ἡμῶν μὲ τὸν αἰτοῦντα, ἰδίως εἰς τὴν σημερινὴν μεταπολεμικὴν περίοδον, ὅτε εἶναι πολλοὶ οἱ ὅποιοι, ἄλλοτε ὄντες ἱκανοὶ ὄχι μόνον τὰ ἰδικά των προβλήματα νὰ ἀντιμετωπίσουν μόνον ἀλλὰ καὶ ἄλλους νὰ βοηθῶσι, εὐρίσκονται τώρα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καταφύγουν εἰς τὰ κέντρα Κ.Π. καὶ ἄλλα φιλανθρωπικὰ γραφεῖα, χρειάζεται λεπτότης ἐναντι τοῦ αἰτοῦντος ἐκ μέρους τοῦ λειτουργοῦ τῆς Κ.Π. Διότι ἡ προσφυγὴ τοῦ αἰτοῦντος εἰς τὸ Κέντρον Κ.Π. θίγει τὴν ἀξιοπρέπειάν του ὡς ἀτόμου καὶ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν θέτει εἰς ὑποδεεστέραν θέσιν ἐναντι τοῦ λειτουργοῦ τῆς Κ.Π.

Διὸ ὁ λειτουργὸς τῆς Κ.Π. πρέπει νὰ σέβεται τὸ δικαίωμα τοῦ ἀτόμου, ἵνα κανονίξῃ τὰ τῆς ζωῆς του. Νὰ μὴ φαντάζεται δ' ὅτι, ἐπειδὴ ὁ αἰτῶν ἠναγκάσθη νὰ προσφύγῃ εἰς κέντρον Κ.Π., δύναται αὐτὸς νὰ ἐκδίδῃ ἀποφάσεις καὶ νὰ ρυθμίξῃ τὰ τῆς ζωῆς τοῦ αἰτοῦντος χωρὶς νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὴν γνώμην καὶ τὰ σχέδιά του. Ὁ αἰτῶν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ δεχθῇ ἢ ν' ἀπορρίψῃ τὰς ὑπηρεσίας, ἅς τοῦ προσφέρονται. Διὰ τοῦτο πάντοτε πρέπει νὰ ἐπιζητῶμεν τὴν συνεργασίαν τοῦ αἰτοῦντος καὶ νὰ παρέχωμεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐλευθερίαν νὰ καταρτίξῃ τὸ πρόγραμμά τῆς ζωῆς αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς του δυνάμεις βοηθοῦντες τοῦτον μόνον εἰς ὅ,τι οὗτος δὲν δύναται νὰ βοηθήσῃ ἑαυτόν.

Ἐπίσης ὁ λειτουργὸς τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας πρέπει νὰ γνωρίζῃ, ὅτι ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν αἰτούντων ἀτομικαὶ διαφοραὶ, ἅς πρέπει νὰ ἐκτιμᾷ δεόντως, διότι ἄλλως, ἐὰν δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὰς ἀτομικὰς διαφορὰς δὲν θὰ δυνηθῶμεν ποτὲ νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸ γενικῶς δι' ὅλους ἰσχύον πρόγραμμα καὶ ἐξυπηρετήσωμεν τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν κοινωνίαν.

Ὡσαύτως ὁ λειτουργὸς τῆς Κ. Π. κατὰ τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἔργου του λαμβάνων ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ προσφεύγων εἰς βοήθειαν εἶναι ἀνθρώπος ἐξηντλημένος καὶ ἐκνευρισμένος, πρέπει νὰ εἶναι ὀπλισμένος μὲ ὑπομονήν, λεπτοτάτην

κρίσιν καὶ μὲ καλὸν καὶ μετρίκιον τροπὸν νὰ ἀποβλέπη ἐν συνεργασίᾳ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῆς καλυτέρας δυνατῆς λύσεως τῶν περιβαλλόντων αὐτὸν προβλημάτων.

Εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν δὲ τῆς μεγάλης του ταύτης ἀποστολῆς ὁ Κ.Α. δέον νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ αἰτῶν θὰ ἔρχεται ἄλλοτε μὲν ἐκνευρισμένος, ἄλλοτε δὲ ἔνεκα τῆς ἀπελπισίας του μὲ τὴν ἀπαίτησιν, ὅπως τὸ κέντρον Κοινωνικῆς Προνοίας καλύψη ὅλας του τὰς ἀνάγκας πολλάκις φθάνων καὶ μέχρις ἐκβιασμοῦ καὶ ἀπειλῶν. Πᾶσαι αὗται αἱ ἐκδηλώσεις εἶναι δείγματα τοῦ μεγάλου φόβου καὶ τοῦ συναισθήματος τῆς ἀβεβαιότητος περὶ τῆς αὔριον, ὑφ' οὗ κατέχεται ὁ αἰτῶν, ὅστις ἔνεκα ἐπίσης τῆς ἀπελπισίας, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται, δὲν βλέπει ἢ μόνον τὰ ἰδικά του προβλήματα καὶ δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ πῶς τὸ Κέντρον Κ.Π. δὲν λύει αὐτὸς τὸ στίγμα ὅλας του τὰς ἀνάγκας. Διὸ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ Κέντρου ἐκλαμβάνει ὡς ἔλλειψιν καλῆς θελήσεως πρὸς ἐξυπηρέτησιν. Ἄλλοτε πάλιν ὁ αἰτῶν δύναται νὰ μακρολογῇ ἢ νὰ εἶναι πολὺ ἀσαφῆς εἰς ὅσα ἔχει νὰ εἴπῃ, ἔνεκα ἐλλείψεως μορφώσεως ἢ ἐκνευρισμοῦ.

Διὰ τοῦτο ὁ λειτουργὸς τῆς Κ.Π. πρέπει νὰ εἶναι ὡσαύτως καὶ καλὸς ἀκροατῆς, ν' ἀκούῃ ψυχραίμως καὶ μὲ ὑπομονήν, μὲ ἐνδιαφέρον καὶ χωρὶς ἐνδειξῆν θίας ὅσα ἔχει νὰ τῷ διηγηθῇ ὁ αἰτῶν, χωρὶς θεβαίως ταυτοχρόνως νὰ παραμελῇ ὅπως τὸν καθοδηγῇ μὲ τρόπον, ὅπως περιορίζεται αὐτὸς εἰς τὸ θέμα του, ἐν τέλει δὲ μὲ λεπτότητα, ἀπλότητα καὶ σαφήνειαν νὰ δίδῃ τὰς δευτέρας ἐξηγήσεις καὶ ὁδηγίας, τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν ὁρισμένα αἰτήματά του δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνουν δεκτὰ ἢ τὸν λόγον καθυστερήσεως κλπ.

Εἰς τὴν τοιαύτην δὲ διευκρίνησιν ὁ Κ. Α. δέον νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν ὅτι ἔνεκα τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως καὶ τῆς μειονεκτικῆς θέσεως εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ὁ αἰτῶν ἔναντι τοῦ λειτουργοῦ τῆς Κ.Π. πολλάκις δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκθέσῃ τὰ προβλήματά του.

Διὸ εἰς τοιαύτας περιπτώσεις παρίσταται ἀνάγκη ὁ λειτουργὸς Κοινωνικῆς Προνοίας νὰ ἐκμαιεύσῃ αὐτά, ἀναγκάζων αὐτὸν νὰ τὰ ἐκθέσῃ, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ ἀμφότεροι ἀναζητήσωσι τὴν ἐνδεικνυομένην λύσιν. Ἡ τοιαύτη συνεργασία συμβάλλει κατὰ πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐπανακτῆσῃ ὁ αἰτῶν τὴν αὐτοπεποίθησιν καὶ ἀξιοπρέπειάν του.

Ἄλλο ἀπαραίτητον προσόν τοῦ λειτουργοῦ τῆς Κ.Π. εἶναι ἡ ἱκανότης αὐτοῦ πρὸς κατανόησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ αἰτοῦντος διὰ τῆς μεταφορᾶς του εἰς τὴν θέσιν τοῦ αἰτοῦντος. Ἐννοεῖται, ὅτι ἀσχέτως πρὸς τὰ ἄνω ὁ λειτουργὸς Κ. Π. πρέπει νὰ ἐνεργῇ πάντοτε μὲ ἀντικειμενικότητα. Οὕτως ὁ αἰτῶν ἀποκτᾷ τὴν πεποίθησιν ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ εὐρίσκει τὸν πραγματικὸν φίλον ὁ ὁποῖος τὸν κατανοεῖ καὶ ἐνδιαφέρεται δι' αὐτόν, εὐρίσκεται δὲ πλησίον του μὲ σκοπὸν νὰ τὸν βοηθήσῃ ὑλικῶς ἵνα ἐπανεύρῃ τὸν ἑαυτὸν του καὶ ποτὲ δὲν θὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ.

Διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ὅμως τὴν τοιαύτην ἐμπιστοσύνην τοῦ αἰτοῦντος ὁ Κ. Α. καὶ διατηρήσῃ αὐτὴν πρέπει νὰ εἶνε ἀξίος αὐτῆς. Ἴνα δὲ τοῦτο ἐπιτυγχάνῃ πρέπει νὰ θεωρῇ ὅσα γνωρίζει περὶ αὐτοῦ ὡς ἀπόρητα καὶ νὰ μὴ συζητῇ ποτὲ αὐτὰ μὲ ἄτομα ἔξω τοῦ Γραφείου, ἄνευ λόγου.

Ὁ λειτουργὸς τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας πρέπει ἐξ ἄλλου νὰ εἶναι πολὺ ἀνεκτικὸς, ἀμερόληπτος καὶ νὰ μὴ εἶναι ποτὲ προκατειλημμένος ἢ ἐπηρεασμένος ἀπὸ ἐξωδίκους πληροφορίας περὶ τοῦ αἰτοῦντος ἢ ἐκ προηγουμένης ἐπαφῆς μετ' αὐτοῦ. Ἀκόμη καὶ ὅταν ἔχη ὑπονοίας περὶ τῆς εὐλικρινείας του, πρέπει κατὰ τὴν συνάντησιν μὲ αὐτόν, πρὶν ἢ ἐξακριβώσῃ τὰς ὑπονοίας νὰ τὰς ἀφήσῃ κατὰ μέρος, οὕτω δὲ τελείως ἀνεπηρέαστος, χωρὶς καμμίαν προκατάληψιν νὰ δώσῃ τὸ δικαίωμα εἰς τὸν αἰτοῦντα νὰ ἀκουσθῇ, ἵνα ἐκθέσῃ

το πρόβλημα και τὰς ἀνάγκας του, τὰ ὅποια τότε ὁ λειτουργὸς τῆς Κ.Π. θὰ δυνηθῆ νὰ ἐκτιμῆσιν ζυγίζων ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰς δυνάμεις του ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς ἀδυναμίας του.

Τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα θὰ δώσωσιν εἰς τὸν Κ.Λ. νὰ νοήσῃ κατὰ πόσον ἔχει τὴν ἰκανότητα ὁ αἰτῶν νὰ βοηθηθῆ μόνος καὶ καθορίσῃ τὴν βοήθειαν καὶ ἐνίσχυσιν ἢ ὅποια πρέπει νὰ δοθῆ εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ κέντρου Κ.Π. Τὴν τοιαύτην ὅμως ἐκτίμησιν καὶ ἀπόφασιν δὲν πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὁ Κοινωνικὸς λειτουργὸς ὅταν εὐρίσκειται ὑπὸ τὸ κράτος συγκινήσεως, βλέπων τὴν τραγικὴν κατάστασιν τοῦ αἰτουῦντος, ἢ εἶναι ἐξημμένος ἀπὸ τυχὸν ψευδῆ εἰκόνα τῆς καταστάσεως, ἢ οὗτος παρουσιάζει.

Ἄλλα ἀπαραίτητα προτερήματα τοῦ λειτουργοῦ Κ.Π. εἶναι ἡ ἐξυδέκεια καὶ ἡ ἐπιδεξιότης. Ὁ κοινωνικὸς λειτουργὸς πρέπει δηλ. νὰ ἔχῃ, ὡς λέγομεν καινῶς, τὰ μὰ τὰ ἀνοικτὰ. Ἡ διορατικότης του αὕτη πρέπει νὰ εἶναι πολὺ λεπτή, οὕτως ὥστε ν' ἀντιλαμβάνεται, νὰ διαισθάνεται καὶ νὰ διακρίνῃ ἀκόμη καὶ τὰ λεπτότερα προβλήματα καὶ τὰς πλέον ἀφανεῖς καταστάσεις ἀφ' ἑνὸς, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἔχῃ τὴν ἰκανότητα νὰ διακρίνῃ πᾶσαν τυχὸν προσπάθειαν ἐκ μέρους τοῦ αἰτουῦντος ν' ἀπατήσῃ τὸ κέντρον τῆς Κ.Π. Διότι δὲν ἀποκλείεται ἡ ἐμφάνισις εἰς τὰ γραφεῖα Κ.Π. καὶ συστηματικῶν ἀπατεῶν.

Πλὴν εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται, ὅτι ἡ προσπάθεια τοῦ αἰτουῦντος νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς κοινωνικοὺς λειτουργοὺς ἔχει καὶ τὰς ἀφορμὰς της, ὅπως π.χ. ἴσως νὰ εἶναι οὗτος πολὺ πτωχὸς καὶ νὰ φοβῆται ὅτι ἡ ὑλικὴ ἐνίσχυσις, ἣτις θὰ τοῦ δοθῆ, δὲν θὰ ἐπαρκέσῃ διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν του, ἢ ἴσως πάλιν νὰ ἔχῃ πικρὰν πείραν ἄλλης δημοσίας ἢ ἰδιωτικῆς ὑπηρεσίας ὅπου, εἴτε ἐνεκα ἀγνοίας ἢ ἐλλείψεως πείρας ἢ καὶ ἐξ ἐλλείψεως τῶν ἀπαραιτήτων προτερημάτων τῶν λειτουργῶν κοινωνικῆς προνοίας, δὲν ἐξυπηρετήθη. Ταῦτα εἶναι τὰ προσόντα τοῦ ἰκανοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ, κρύσει εἰς αὐτὸν χορηγηθέντα ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀγωγῆς καὶ δὴ τῆς ψυχολογικῆς κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς μορφώσεως κτηθέντα.

8. Πῶς ὅμως εἶναι δυνατὸν ἐν τῇ πράξει καλῶς νὰ λειτουργήσῃ ἡ ὅλη ὑπηρεσία τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας;

Εἰς τὴν καλὴν λειτουργίαν τοῦ Κ.Κ.Π. δεόν νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν ὁρισμένοι ὅροι καὶ ἀπαιτήσεις.

Οἱ κυριώτεροι ὅροι ἐπαρκοῦς λειτουργίας τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας εἶναι 1. Ἡ σερὰ προτεραιότητος εἶναι ἀπαραίτητος ὅρος, μὲ τὸ δικαίωμα ὅμως προτιμήσεως τῶν ἐπείγουσῶν περιπτώσεων, π.χ. ἐργατῶν, οἵτινες πληρώνονται μὲ τὴν ὥραν ἢ μητρόσ, ἢ ὅποια ἐγκατέλειπε κατ' οἶκον μόνα τὰ μικρὰ τῆς παιδία ἢ τῶν ὑποθέσεων, αἵτινες ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των εἶναι ἐπείγουσαι.

2. Ἡ συνέντευξις ἢ ἡ λῆψις ἀποφάσεων δὲν πρέπει ν' ἀναβάλλεται ἄνευ σοβαροῦ λόγου. Ν' ἀποφεύγωμεν δηλαδὴ νὰ ταλαιπωρῶμεν τὸν αἰτουῦντα μὲ τὸ «πέρασε αὔριο», «μεθαύριο» κλπ. Ὁ καιρὸς τοῦ αἰτουῦντος εἶναι ἐπίσης πολύτιμος. Προτιμότερον δ' εἶναι νὰ εἰδοποιῆται ὁ αἰτῶν γραπτῶς, ἢ τηλεφωνικῶς, ἢ διὰ τῶν ἐφημερίδων κλπ., ὅταν ἔχωμέν τι νὰ τῷ ἀνακοινώσωμεν, ἢ νὰ χρονοτριβῆ ἀναμένων νὰ μάθῃ ἂν ἐνεκρίθη ἡ αἴτησις του ἢ πρόκειται νὰ λάβῃ σήμερον βοήθημα.

3. Τὰ ἐπείγοντα προβλήματα πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν ἀμέσως λ.χ. ἀσθένεια, κηδεῖα, τοκετός κλπ. Ἡ αἴτησις τότε πρέπει νὰ

ἐξέρχεται ἀπὸ τῆς κανονικῆς τῆς σειρᾶς, νὰ γίνεται ἀμεσῶς ἢ ἐξακριβῶσις, νὰ λαμβάνεται δὲ ἢ ἀπόφασις τὸ ταχύτερον.

4. Ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, καλὸν εἶναι νὰ ὑπάρχουν καθίσματα, αἰθουσα ἀναμονῆς ἢ σκιερὸς τόπος διὰ τοὺς ἀναμένοντας εἰς τὸ ὑπαιθρον. Διότι καταπεπονημένοι οἱ αἰτοῦντες, ἐκνευρισμένοι καὶ δυστυχεῖς ὅπως εἶναι, θὰ ἀποβάλλωσι καὶ τὴν ὀλίγην ψυχραιμίαν ἢ τὴν ψυχικὴν γαλήνην ἣτις τοῖς ἀπομένει, ὅταν ἀνομένουν ὄρθοι ἐπὶ πολὺ.

5. Ἐπίσης ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι κατορθωτόν, ἢ συνέντευξις θὰ γίνεται κατ' ἰδίαν μεταξὺ τοῦ αἰτοῦντος καὶ τοῦ λειτουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας. Πάντως νὰ μὴ παρευρίσκωνται τρίτοι, ξένοι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, ἐκτὸς ἐάν οὔτοι εἶναι ὑπάλληλοι τοῦ γραφείου, καὶ τοῦτο διότι ἕκαστος ἐξ αὐτῶν αἰσθάνεται τὰ προβλήματα τοῦ ὡς ἐντελῶς ἀτομικὰ ζητήματα, ἄλλως τε καὶ διότι πολλὰ ἐκ τούτων εἶναι πολὺ λεπτά.

6. Αἱ διδόμεναι πληροφορίες εἰς τὸν αἰτοῦντα πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε ἀκριβεῖς, καὶ τέλος

7. Αἱ στενοχωρίαι, δυσκολίαι, τὰ νεῦρα τοῦ λειτουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας πρέπει νὰ ἐγκαταλείπωνται μακρὰν τοῦ γραφείου, ἐν ἐναντία δὲ περιπτώσει ν' ἀναβάλλεται ἢ ἐξακριβῶσις ἐπ' ὀλίγον, ἵνα ἡρέμως ἐνεργῶνται τὰ δέοντα.

9. Ἐρευνα κατ' οἶκον καὶ ἐξακριβῶσις πληροφοριῶν.

Μετὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς αἰτήσεως γίνεται ἢ ἐξακριβῶσις δι' ἐπισκέψεως εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ αἰτοῦντος. Ἐκεῖ συλλέγονται πληροφορίες σχετικαὶ μὲ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν αὐτοῦ. Προσοχὴ καταβάλλεται, ἵνα αἱ πληροφορίες εἶναι ἀκριβεῖς. Αὗται δύνανται νὰ ληφθῶσιν ἐκ τῶν περιοίκων, τοῦ τόπου, ἔνθα ἐργάζεται ὁ αἰτῶν, καὶ ἂν εἶναι δημόσιος ὑπάλληλος διαπιστώνονται αἱ ἀπολαυαὶ τοῦ ἐξ ἐπισήμων βιβλίων (ταμείου, βιβλιαρίου συντάξεως κλπ.). Ὁ ὑπάλληλος ἐπιμένει νὰ ἐξακριβῶσῃ καὶ τὰς ἀπολαυὰς τῶν ἐργατῶν (ἡμερομίσθιον, κέρδος ἐκ τῆς ἐργασίας μικροπωλητῶν κλπ.), καταβάλλον φροντίδα νὰ μὴ πέσῃ θῦμα ἀπατεῶνων, συλλέγων πληροφορίας ἀνακριβεῖς διδομένας ἀπὸ ἐμπάθειαν κατὰ τοῦ αἰτοῦντος ἢ ἀπὸ συμπάθειαν.

Τὴν κατ' οἶκον δ' ἐπίσκεψιν πραγματοποιεῖ ὁ Κοινωνικὸς λειτουργὸς οὐχὶ κατ' ὠρισμένον σχέδιον, ἵνα μὴ δίδῃ εὐκαιρίαν εἰς τοὺς τυχόν ὀλίγους ἀπατεῶνας νὰ προβαίνωσιν εἰς δημιουργίαν ἀτμοσφαιρας πλαστῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ πρὸς ἐξαπάτησίν του.

Μετὰ ταῦτα ἀμερολήπτως χωρὶς καμμίαν προκατάληψιν—ἔστω καὶ ἂν ὑπάρχη πρὸς τοῦτο λόγος— συντάσσει τὴν ἐκθεσίν του μὲ σαφεῖς, εὐκρινεῖς, ὀρθὰς καὶ θετικὰς πληροφορίες σημειῶνων καὶ τὰς πηγὰς, ἐξ ὧν ἔλαβεν αὐτάς. Τοῦτο ἐνέχει μεγίστην σημασίαν, διότι ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἢ λήψις τῆς ἀποφάσεως περὶ τοῦ χορηγητέου βοηθήματος.

10. Ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ Κοινωνικοῦ λειτουργοῦ.

Τὸ ἔργον τοῦ Κοινωνικοῦ λειτουργοῦ δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἐγγύησιν τῆς εὐτυχίας παντὸς ἀτόμου ἢ Κοινότητος ἀλλὰ 1) εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ὄρων ἐκείνων οἵτινες συντελοῦσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἱκανοποιητικοῦ τρόπου ζωῆς. 2) Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ὑπὸ τοῦ ἀτόμου (καὶ τῆς Κοινότητος ἐπομένως) ἱκανότητων νὰ ζῆ τὴν ζωὴν ταύτην ἐπαρκέστερον καὶ δημιουργικώτερον. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σπουδαιοτάτης σημασίας ἔργου τούτου εἰς τὰς προηγημένας

χώρας υπάρχουν ειδικαί σχολαί ἰδίαι ἐν Ἀμερικῇ Πανεπιστημιακῆς βαθμίδος με πρόγραμμα μαθημάτων τετραετῆς ἐν συνόλῳ καὶ διετῇ πρακτικῇ ἐξάσκησιν.

Εἰς τὰ μαθήματα ταῦτα περιλαμβάνονται πλὴν ἄλλων, παιδαγωγικά, κοινωνιολογία, θεωρητικὴ καὶ ἐφαρμοσμένη, ψυχολογία ἐνηλίκου, (θεωρητικὴ καὶ ἐφαρμοσμένη,) παιδική, γενική, ἀνωμάλου καὶ ἐφήβου, ἐπαγγελματικὴ ἀσκήσις, τεχνικὰ μαθήματα Κοινωνικῆς Προνοίας με 300 τοῦλάχιστον ὥρας ἐπιθεωρουμένης τῆς ἐφαρμογῆς ἐν τῇ πράξει τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας. Ἰδιαιτέρως ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω πεδίων δράσεως τοῦ Κοινωνικοῦ λειτουργοῦ τὸ ἐν τῇ οἰκογενεῖα ἔργον πρὸ παντὸς ἀποβαίνει ἐπάγγελμα σεβαστὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ καλῶς ἀμειβόμενον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται δῆλον ὅτι πλεῖστα εἶναι τὰ διαφέροντα καὶ μεγίστη ἡ ἔκτασις τοῦ ἔργου τοῦ Κοινωνικοῦ λειτουργοῦ. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι πολυσχιδὲς καὶ πολύπλοκον. Ἄν ἀναδιφῆσωμεν τὰς σελίδας τῆς ἐπετηρίδος τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τὸ 1941, θὰ ἴδωμεν, ὅτι τοῦτο εἰς ἕκαστον γράμμα του ἀφορᾷ τοιαῦτα θέματα, οἷα ἐκπαίδευσις (ἢ μᾶλλον μετεκπαίδευσις) τῶν ἐνηλίκων, περιορισμὸς τῶν γεννήσεων, ὁργάνωσις τῆς Κοινότητος πρὸς κοινωνικὴν πρόνοιαν, περίθαλψις τῶν ἐκ τῶν θεομηنيῶν καταστροφῶν, τοποθέτησις ὑπαλλήλων, κοινωνικὴ πρόνοια ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας, πολεοδομικὴ καὶ κατασκευὴ ὑγιεινῆς κατοικίας εἰς ἀγροτικὰς περιφερείας, διεθνῆς κοινωνικὴ πρόνοια, ὑγιεινὴ τοῦ πνεύματος, δικαστήρια παιδικά, σχέσεις ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν, ἀσφάλεια γήρατος, ἀγροτικὰ κοινωνικὰ προγράμματα, κοινωνικὸν καὶ ὑγιεινὸν ἔργον εἰς τὰ σχολεῖα, ἀνεργία καὶ πρόνοια, ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς καὶ ἀναπροσαρμογὴ προγράμματος τῆς νεότητος.

Καὶ αὗται μὲν εἶναι αἱ προϋποθέσεις καὶ οἱ ὅροι τῆς καλῆς λειτουργίας ἐνὸς Κέντρου Κοινωνικῆς Προνοίας. Πῶς ὁμως ἐν τῇ πράξει ἡ κοινωνικὴ πρόνοια δέον νὰ τελῆται ἐν ὄψει τοῦ νόμου 388)1945;

Ἄς ἴδωμεν πῶς συντελεῖται ἡ κοινωνικὴ πρόνοια εἰς διαφόρους περιπτώσεις.

Ἰδοὺ μίαν περίπτωσιν ἀναφερομένη ὑπὸ τῆς L. Scott, ἐπιθεωρητοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1938 ὁ κ. B. 35 ἐτῶν, μᾶλλον εὐπαρουσίαστος, προσῆλθεν πρὸς βοήθειαν εἰς τὸ Κέντρον Κοινωνικῆς Προνοίας.

Τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ εἶχεν ὡς ἑξῆς : Οὗτος ἦτο ὁ νεώτερος εἰς τὴν πατρικὴν του οἰκογένειαν καὶ εἶχεν ὄλας τὰς θωπείας καὶ τὰς διευκολύνσεις κατὰ τὴν παιδικὴν του ζωὴν, πράγμα τὸ ὁποῖον ἠμπόδισεν αὐτὸν νὰ ἀναλαβάνῃ τὰς εὐθύναις διὰ τὰς πράξεις του. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς του ἔλαβε τὸ ἀνήκον μερίδιόν του καὶ ἤρχισεν ἐπιχειρήσεις ἀπὸ τοῦ 1932—1936· αὗται ὁμως δὲν ἔβαινον καλῶς μέχρις ὅτου δὲν ἠδύνατο νὰ λαμβάνῃ πίστωσιν παρὰ πᾶν τραπεζῶν, διὸ καὶ ἔκλεισεν οὗτος τὸ κατάστημά του. Ἡ πτώχευσις του τὸν ἐλύπησε πολὺ, ἠσθάνετο δὲ ἐντροπὴν νὰ ζητήσῃ βοήθειαν παρὰ τοῦ Κέντρου Κοινωνικῆς Προνοίας, ἕως οὗ πιεσθεὶς ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν του ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν αὐτήν.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν κ. B. ἡ κυρία B. κατήγετο ἐκ πτωχῆς οἰκογενείας ἀναγκασθεῖσα νὰ ἐγκαταλείψῃ ἔνωρις τὸ σχολεῖον, ἵνα βοηθήσῃ τὸν πάππον καὶ τὴν μάμμην της. Ἐργαζομένη εἰς οἰκιακὰς ἐνασχολήσεις ἐγνώρισε τὸν κ. B., μεθ' οὗ μετὰ μικρὰν ἐρωτικὴν περιπέτειαν ἐνυμφεύθη. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἀπέκτησαν σὺν τῷ χρόνῳ 6 τέκνα. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ συζυγικοῦ βίου ἔζων καλῶς, ἔχοντες ἐπαρκὲς εἰσόδημα πρὸς ἐξασφάλισιν ἀνεκτῆς καὶ εὐαρέστου ζωῆς.

Βραδύτερον όμως ὁ κ. Β. παρεκάλεσε τὸ Κέντρον Κοινωνικῆς Προνοίας νὰ τὸν βοηθήσῃ πρὸς ἐνοικίαν ἄλλης οἰκίας, διότι μὴ ἔχων νὰ πληρώσῃ τὸ ἐνοίκιον ἠπειλήθη μὲ ἔξωσιν ἐκ τῆς οἰκίας, εἰς ἣν κατῴκει, ἀνθυγιεινοτάτης ἄλλωστε, ἣν όμως δὲν ἠδύνατο νὰ καταλίπη ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας νὰ πληρώσῃ μεγαλύτερον ἐνοίκιον. Ὁ κ. Β. ὠμίλει ἀπταιστως τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ ἡ πρώτη ἐντύπωσις, ἣν προὔξενησεν, ἦτο ἀρίστη. Πλὴν ἡ ἀνεργία καὶ ἡ πενία καὶ τὰ ἐκ τούτων ἐπακολουθήματα ἐκράτουν αὐτὸν ἐν νευρικότητι καὶ ἀμηχανία, διαρκῶς δὲ διαπληκτιζόμενον πρὸς τὴν γυναῖκά του, ἐκ τοῦ πόθου ὅν εἶχον ἀμφότεροι νὰ δώσουν εἰς τὰ παιδιά των μίαν καλὴν κατοικίαν.

Ἡ Κοινωνικὴ λειτουργὸς ἀντελήφθη ὅτι ὁ κ. Β. εἶχεν εἰλικρινὲς διαφέρον καὶ ἀγάπην πρὸς τὰ παιδιά του καὶ ὅτε ἐδόθη ἡ αἰτηθεῖσα βοήθεια ἢ Κοινωνικὴ λειτουργὸς ἐσκέπτετο ἂν ἡ μετακόμισις αὐτῆ θὰ ἦτο ἀρκετὴ νὰ εὐτυχίσῃ τὸ σπῖτι των. Ἔργον τῆς εὐλογον ἐθεώρησε παρέχουσα τὴν περιθάλψιν νὰ παρακολουθήσῃ καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς καταστάσεως. Διὸ εἰς τὴν συνέντευξιν μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν των εἰς τὴν νέαν κατοικίαν ὁ κ. Β. ἐξέφρασε τὴν ζωηρὰν ἱκανοποίησιν του διὰ τὴν εὐάρεστον διαμονὴν τῆς οἰκογενείας του. Ἡ ἀνησυχία του διὰ τὴν ἔξωσιν ἔπαυσε καὶ ὅλη ἡ προσοχὴ του ἐστράφη εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν μέσων διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ ἐνοικίου.

Ἐγνώριζεν όμως ὅτι τοῦτο ἦτο σκληρόν, σκληροτέρα όμως ἦτο ἡ διαγωγὴ τῆς συζύγου του ἀπέναντί του, ταύτην δὲ ὅλως ἀποτόμως καὶ μὲ νευρικὸν τρόπον ἐξωμολογήθη εἰς τὴν Κοινωνικὴν λειτουργόν, ὡς καὶ τὰς ἐρωτικὰς σχέσεις του μετὰ τινος κόρης, καλουμένης ἐνταῦθα Βέττης, πρὸς ἣν κατ' ἀρχὰς ἠρνήθη ὅτι ἦτο ὑπανδρὸς ἐνῶ αὐτὴ τὸν ἐκολάκευ. Παλαιὰ φίλη ἀμφοτέρων ἐπληροφορήθη τὰς σχέσεις τοῦ Β. μετὰ τῆς Βέττης, τὰ δι' αὐτὴν ἐξοδευθέντα χρήματα καὶ τὴν ἐξαπάτησιν του. Αὕτη κατηγόρησε σφόδρα τὸν Β. καὶ ἀνεκοίνωσε τὸ γεγονός εἰς τὴν γυναῖκά του καὶ τοὺς κοινούς φίλους. Ὁ ἴδιος όμως μετὰ ταῦτα ἀνεκοίνωσε τὴν πρᾶξιν του εἰς τὴν σύζυγόν του καὶ ὅτι δὲν ἠγάπα σοβαρῶς τὴν κόρην ταύτην. Τὸ γεγονός τοῦτο, εἶπε, κατεβαράθρωσε τὸν ἕγγαμον βίον μας. Ὁ κ. Β. ἔκλαιε διηγούμενος τὴν ἱστορίαν ταύτην, διότι ποτὲ δὲν ἠδύνατο νὰ συγχωρήσῃ τὸν ἑαυτὸν του διὰ τὸν τρόπον, δι' οὗ ἐπλήγωσε τὴν γυναῖκά του, ἀπολέσασαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην τῆς. Ἡ Κοινωνικὴ λειτουργὸς ἐτόνισε τὴν λύπην, ἣν προὔξενησεν εἰς τὴν σύζυγόν του καὶ τοὺς φίλους του καὶ ὅτι τὸ μέρος τοῦτο τῆς ζωῆς του δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τύχῃ περιθάλψεως, ὅπωςδῆποτε όμως τοῦ λοιποῦ εἰς τὸν συζυγικὸν του βίον θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποδείξῃ πόσον ἀγαπᾷ τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ παιδιά του καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὰς εὐθύνas τῆς μορφώσεώς των, ἐξέφρασε δὲ τὴν πίστιν ὅτι οὗτος ἦτο ἀρκετὰ ἐνήλικος, ὥστε νὰ ἀντιληφθῆ τὸ καθήκον του τοῦτο. Ἡ κοινωνικὴ λειτουργὸς όμως δὲν ἦτο κατήγορος ἀλλ' ἐβοήθει αὐτὸν, ἵνα δυνηθῆ μόνος νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὴν περίστασιν. Διὸ προσεπάθησε νὰ τὸν καθησυχάσῃ ἀπὸ τῆς αὐτοκατηγορίας, διότι ἐγνώριζεν ὅτι χρονία αὐτοκατηγορία ἠδύνατο νὰ κωλύσῃ τὴν αὐτοπεποίθησιν του καὶ τὴν ἱκανότητά του νὰ ἐνεργήσῃ περὶ σφόδρον ἀποτελεσματικῶς. Εἰς τὸ τέλος τῆς συνεντεύξεως ὁ κ. Β. κατεπλάγη ἐκ τῆς καλωσύνης τῆς Κ.Α., διότι αὕτη δὲν τὸν ἐπέπληξε διὰ τὴν πρᾶξιν του καὶ ἐξηκολούθει νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν κατάστασιν του, ἀκόμη δὲ περισσότερον ηὐχαριστήθη ὅτε αὕτη τοῦ ἐζήτησε νὰ γνωρίσῃ τὴν σύζυγόν του.

Εὐχαρίστως λοιπὸν οὗτος ἀπεδέχθη τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, τοσοῦτο μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ Κ.Α. εἶχεν ἀνάγκην νὰ συζητήσῃ μετὰ τινος περὶ τῶν ἀνησυχιῶν τῆς.

Κατὰ τὰ πρῶτα λεπτὰ τῆς ἐπισκέψεως ἡ κυρία Β. ἠσθάνετο ἐντροπήν διὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς, διότι ἦτο μεγάλη καὶ παχεῖα γυνή, ἥτις κάποτε

βεβαίως ἦτο ὠραία, πλὴν σήμερον ἡ κόμη της, καίτοι ἄλλοτε ἦτο ξανθὴ καὶ ὠραία, ἐλευκάνθη.

Εἶχε δὲ δεθῆ ἡ κόμη της ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς εἰς «Κότσον», τὸ πρόσωπόν της ἦτο κοκκινωπὸν, ἄσχημον καὶ τὸ δέριμα ἄγριον, ἐνῶ εἰς τὸ στόμα της ἦσαν μόνον τρεῖς ὀδόντες.

Ἐν τούτοις θύαν ἡ κ. Β. εἶδεν ὅτι ἐνδιαφέρετο δι' αὐτὴν ἡ Κοινωνικὴ λειτουργὸς, καθυσύχασε καὶ φιλικῶς ἐδέχθη αὐτὴν καὶ τῆς ἐνεπιστεύθη ὅτι ἦτο πολὺ συγκεχυμένη ἀπὸ τινος χρόνου, διότι οἱ γείτονές της τῆς ἔλεγον διὰ τὰς σχέσεις τοῦ ἀνδρός της μετὰ τῆς Βέττης.

Ἦτο ἄλλωστε ἔγκυος, καὶ τοῦτο ἐνόμιζεν ὅτι περισσότερο τὴν ἠνώχλει, ὅσον δὲ περισσότερο φορτικὴ καθίστατο εἰς τὸν ἄνδρα της τόσον ὀλιγώτερον παρέμενε αὐτὸς εἰς τὴν οἰκίαν των.

Ἐξωμολογήθη εἰς αὐτὴν προσέτι καὶ τὰς σχέσεις του μετὰ τὴν Βέττην, ἀλλὰ τῆς εἶπε ὅτι αὐτὸ ἦτο μία περασμένη φαντασία καὶ ὅτι ἠγάπα τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ παιδιά του τόσον, ὥστε τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ μειώσῃ τὴν ἀγάπην του αὐτὴν. Ἡ Κα Β. ἠσύχαζε πολλάκις, πλὴν ἐνίοτε τῆς ἤρχοντο εἰς τὸν νοῦν αἱ ἰδέαι αὐταὶ καὶ ἡ ζηλοτυπία τὴν κατέτρωγεν.

Ἡ Κοινωνικὴ λειτουργὸς τῆς εἶπε τότε ὅτι τοῦτο εἶναι φυσικὸν καὶ δυσκόλως ἠμπορεῖ τις νὰ νοήσῃ καλῶς τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ ἐμπιστευθῆ εἰς ἕνα τοιοῦτον ἄνθρωπον πάλιν. Ἡ Κα Β. μετὰ παρόπον εἶπεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνταγωνισθῆ νέα κορίτσια, διότι ἔχουν νεανικὰ σώματα ὠραία, ὄλους τοὺς ὀδόντας καὶ ὠραία φορέματα, ὅτι δὲν εἶχε χρήματα περισσεύοντα.

Τότε ἡ Κοινωνικὴ λειτουργὸς εἶπεν ὅτι θὰ ἦτο ἴσως δυνατόν νὰ λάβῃ βοήθειαν καὶ ἀπὸ ἐταιρείας, αἵτινες βοηθοῦν οἰκογενείας, ἵνα ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς πραγματικὰς τῶν ἀνάγκας.

Ἡ Κυρία Β. κατενθουσιάσθη καὶ ἐκάθισε μετὰ τῆς Κοινωνικῆς λειτουργοῦ καὶ κατέστρωσαν πίνακα τῶν ἀναγκαιούτων, τὰ ὅποια θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τῆς δοθοῦν.

Τὴν ἐπομένην ὁ κ. Β. ἦτο εἰς τὸ Κέντρον Προνοίας, ὅπου ἀνέφεραν εἰς τὴν Κοινωνικὴν λειτουργὸν τὴν εὐχάριστον ἐκπληξιν, ἣν ἐδοκίμασεν εἰς τὸ σπίτι του, παρετήρησε τὴν μεγάλην ἐλπίδα, ἣν ἔδωκεν αὐτῇ εἰς τὴν Κα Β., πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἦτο σημαντικώτατον δι' αὐτὴν.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. καὶ ἡ Κα Β. μετέβησαν εἰς τὰ καταστήματα καὶ μετὰ μεγάλην προσοχὴν ἠγόρασαν τὰ ἐνδύματα, ἅτινα τοὺς ἐχρειαζόντο, καὶ προῆλθον εἰς συμφωνίας σχετικῶς μετὰ τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῶν ὀδόντων της. Ἀντιθέτως ἐφρόντισεν ὁ κ. Β. νὰ εὔρη ἐργασίαν ὡς ταξιδεύων «πλασιέ».

Ἡ νέα ζωὴ καὶ ὁ χωρισμὸς του ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του τὸν ἔκαμε πολὺ νὰ σκεφθῆ τὴν θέσιν του καὶ νὰ ἐκλέξῃ. Ἡ Κοινωνικὴ λειτουργὸς δὲν ἐξέφρασε καμίαν γνώμην καὶ ἀφῆκε τὸν κ. Β. νὰ αἰσθανθῆ τὴν ψυχικὴν ἀνάγκην νὰ εὑρίσκηται πλησίον τῶν παιδιῶν του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάγκην πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἐπιτηδείων, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἐψυχολόγησε τὴν ὄλην κατάστασιν καὶ ἀνέλυσε τὴν προσωπικότητα τοῦ κ. καὶ τῆς Κα Β. καὶ διέκρινεν ὅτι ἡ Κα Β. μετὰ τὴν ἐγκατάλειπιν αὐτῆς καὶ τὴν συμπεριφορὰν της ἦτο ἐν μέρει αἰτία τῆς διαγωγῆς τοῦ κ. Β. μετὰ τὴν Βέττην, ἐξ ἄλλου ἢ διὰ τὴν ἀνάγκην κοινῆς γνώμης τῆς γειτονίας καὶ τῶν γνωρίμων κατὰ τοῦ κ. Β. ἦτο χαλινὸς πρὸς μὴ ἐπακολουθήσῃ τῶν φλέρετ, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ἢ ἀγάπη πρὸς τὰ παιδιά του καὶ τὴν γυναῖκά του τὸν προσέλκυσε περισσότερο.

Ἡ Κοινωνικὴ λειτουργὸς λαμβάνουσα στάσιν οὐδετέραν εἰς τὴν περίπτωση ἄφινε τὸν κ. Β., ὅστις ἐζήτει ψυχικὴν ὑποστήριξιν παρ' αὐτῆς, νὰ παραμείνῃ ἐπ' ὀλίγον ὑπὸ τὰς τύψεις τῆς συνειδήσεώς του, πλὴν ἐν τέλει τὸν

έβοήθησε νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἀνησυχίας, ἣτις τὸν ἐβασάνιζεν.

Ἐξ ἑτέρου ἡ Κ. Β. ἦτο εἰς θέσιν ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι ἐν μέρει ἦτο καὶ αὐτὴ ὑπεύθυνος διὰ τὸ προηγουμένον ἐνδιαφέρον τοῦ κ. Β. πρὸς τὴν Βέττην, διότι ἀνέμενον ἀπὸ τὸν κ. Β. νὰ τῆς φέρῃ ὅλα τὰ ἀναγκαιούντα δι' αὐτὴν καὶ τὰ παιδιά, ἐνῶ ἦσαν εἰς τόσον μεγάλην ἀνάγκην, ὅταν δ' οὗτος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προσκομίσῃ ταῦτα, τὸν ἐπέπληττε.

Ὅπωςδήποτε ἡ Κοινωνικὴ λειτουργὸς διέκρινεν εἰς ἀμφοτέρους καλὰς ιδιότητας, τὰς ὁποίας ἠδύνατο νὰ ἐκμεταλλευθῇ καὶ βοηθήσῃ ὥστε οἱ πόθοι των, μία καλὴ ὑγιεινὴ κατοικία, ἐργασία καὶ εὐκόλα μέσα ζωῆς, νὰ δύνανται νὰ πραγματοποιηθῶν.

Τοιοῦτοτρόπως μὲ τὴν ἐξεύρεσιν ἐργασίας ὑπὸ τοῦ κ. Β. καὶ τὴν παρακολούθησιν τῆς Κοινωνικῆς λειτουργοῦ εἰς παρουσιασθείσας πάλιν βραδύτερον δυσκολίας ἢ οἰκογένεια αὐτὴ ἐπαναχθεῖσα εἰς τὸν δρόμον τῆς ἠδυνήθη νὰ ζῆσῃ ζωὴν ἀνεκτὴν, ἂν μὴ εὐτυχῇ.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἔξω τῆς δίνης τῆς Κοινωνικῆς ζωῆς ἐκβληθεῖσα οἰκογένεια Β. ἐπανετάχθη ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως. Τοῦτο κατορθώθη διὰ τῆς κατανοήσεως ὑπὸ τε τῆς Κ. Β. καὶ τοῦ κ. Β. τοῦ ἑαυτοῦ των, τῆς ὀριμιάσεώς των εἰς τὰς δυσκολίας τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀμοιβαίας συγκαταβάσεως καὶ ὀρθῆς συμπεριφορᾶς των.

Ἡ Κοινωνικὴ λειτουργὸς ἦτο ὁ κατευθύνων νοῦς εἰς ταύτην τὴν μεταβολὴν διὰ καλῆς κατανοήσεως τῆς καταστάσεως, ὁ ὀδηγὸς εἰς ὃν εἶχον ἀστόλυτον ἐμπιστοσύνην, ἐλπίδα καὶ σεβασμὸν· ὁ φίλος εἰς ὃν ἠδύνατο ἐξομολογούμενοι νὰ ἐλαφρώσωσι τοὺς πόνους καὶ τὰς λύπας καὶ τὰς ἀνησυχίας των, νὰ ἀποκτήσουν αὐτοπεποίθησιν, ὥστε νὰ ἀντικρῦζουν ἐν τῷ μέλλοντι μετὰ πεποιθήσεως τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Ἀνακεφαλαιώσατε συνοπτικῶς τὰ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ εἰρημένα.
- 2) Διατὶ ἡ Κοινωνικὴ πρόνοια προώδευσε κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους περισσότερο ἢ ἄλλοτε;
- 3) Τί διαφέρει ἡ Γενικὴ Κοινωνικὴ Πρόνοια τῆς εἰδικῆς Κοινωνικῆς Προνοίας;
- 4) Ποῖα τὰ παθολογικὰ φαινόμενα τῆς σημερινῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας; Πόθεν προήλθον;
- 5) Ποῖα ἡ ὑπὲρ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας πολιτικὴ τοῦ Κράτους ἀπὸ 20ετίας;
- 6) Τίς ἡ σημασία τοῦ Νόμου 388 διὰ τὴν πρόοδον τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας;
- 7) Πῶς οὗτος δύναται νὰ ἀποδώσῃ τοὺς ἀναμενομένους ἐξ αὐτοῦ καρπούς;
- 8) Πῶς διεξάγεται ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια;
- 9) Ὑποθέσατε, ὅτι εἴσθε κοινωνικὸς λειτουργὸς εἰς τινὰ κωμόπολιν. Διαγράψατε ἐν ὀλίγοις πῶς θὰ ἐκτελέσετε τὰ καθήκοντά σας.
- 10) Ποῖα τὰ ἐμπόδια εἰς τὴν ὀρθὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός σας; Πῶς θὰ τὰ ἄρετε;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Aptekar, H. Basic Concepts in Social Case Work. New York, Columbia University Press 1941
- 2) Fink, Arth — The Field of Social Work. Henry Holt Co. New York 1942.

- 3) Hamilton, G. Theory and Practice of Social case Work. New York Columbia University Press 1940.
- 4) Hobhouse L. E. — Morals in Evolution.
- 5) Κουκουλέ Φ. — Βυζάντιον και Βυζαντινός πολιτισμός 1948.
- 6) Proceedings of the White House Conference on Children in a Democracy, 1940.
- 7) Richmond, Mary — Social Diagnosis. New York. Russell sage Foundation 1917.
- 8) Σακελλαρίου Γ. — Γενική Ψυχολογία 1947.
- 9) Social Work Year Book, 1941.
- 10) Steiner, Jose E. — Community Organization New York. Appleton Century 1937.
- 11) Visiting Teachers Bulletin. American Association of Visiting Teachers.
- 12) White, R. Cl. Administration of Public Welfare. New York MacGraw Hill, 1940.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΜΕΡΕΥΣ ΚΟΝΙΤΑΝΤΙΝΟΣ © ΠΙΕΤΖΟΛ